

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

**Zapojení České republiky do postkonfliktní rekonstrukce
v Afghánistánu**

(bakalářská práce)

Autor: Ivana Motýlová

Vedoucí práce: Ing. PhDr. Radka Havlová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Zapojení České republiky do postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu* vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 21. května 2010

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. PhDr. Radce Havlové, Ph.D. za cenné rady a připomínky a dále všem ostatním, kteří mi byli při zpracovávání této práce nápomocni.

Obsah

Seznam zkratek.....	6
Úvod.....	8
1 Historické souvislosti konfliktu v Afghánistánu	11
1.1 Britsko-ruské soupeření o vliv	11
1.2 Od vyhlášení nezávislosti po sovětskou invazi	13
1.2.1 První světová válka a vznik nezávislého státu.....	13
1.2.2 Neutralita během druhé světové války	14
1.2.3 Situace v období bipolarity.....	15
1.3 Konec studené války.....	17
1.4 Etnická charakteristika společnosti	18
1.5 Determinanty Afghánistánu	19
2 Vývoj současného konfliktu v Afghánistánu	21
2.1 Nástup Tálibánu	21
2.2 Spojení s Al-Káídou	23
2.3 Globální terorismus jako nový faktor mezinárodních vztahů	23
2.4 Operace Trvalá svoboda	25
2.4.1 Účast České republiky v operaci Trvalá svoboda	27
3 Prioritní oblasti zahraniční politiky ČR	28
3.1 Postavení Afghánistánu v zahraniční politice ČR.....	30
4 Význam postkonfliktní rekonstrukce při řešení konfliktu v Afghánistánu	32
4.1 Čtyři pilíře postkonfliktní rekonstrukce	35
4.1.1 Bezpečnost	35
4.1.2 Spravedlnost a usmíření.....	37
4.1.3 Sociální a ekonomický blahobyt	37

4.1.4	Vládnutí a politická účast.....	38
5	Role České republiky v postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu.....	42
5.1	NATO ISAF	42
5.1.1	Provinční rekonstrukční týmy	43
5.1.2	Česká republika – zapojení Armády ČR.....	45
5.1.3	ČR vs. jiné srovnatelně velké státy.....	47
5.2	Česká republika – zapojení nevládních organizací	49
	Závěr	52
	Použité zdroje.....	54
	Seznam obrázků	62
	Seznam příloh	62
	Přílohy	63

Seznam zkratek

ADRA	Adventist Development and Relief Agency
AFOR	Army Forces
AIA	Afghan Interim Authority
ANA	Afghanistan National Army
ANDS	Afghanistan National Development Strategy
ANP	Afghan National Police
ANSF	Afghan National Security Forces
CEFTA	Central Europe Free Trade Agreement
CFSP	Common Foreign and Security Policy
CIMIC	Civil-military co-operation
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DDR	Disarmament, Demobilization, Reintegration
DIAG	Disbandment of Illegal Armed Groups
EU	Evropská unie
EUFOR	European Forces
EUPOL	European Union Police Mission
GWOT	Global War On Terror
HDP	Hrubý domácí produkt
INGOs	International Non-governmental Organizations
ISAF	International Security Assistance Force
KAIA	Kabul International Airport
KFOR	Kosovo Force
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MDGs	Millennium Development Goals
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NGOs	Non-governmental Organizations
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OEF	Operation Enduring Freedom
OSN	Organizace spojených národů

PPP	Purchasing Power Parity
PRT	Provinční rekonstrukční tým
RB	Rada bezpečnosti
RC-E	Regional Command East
SFOR	Stabilization Force
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TFH	Task Force Harvest
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNTAES	United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium
USA	United States of America
VARA	Voluntary Association for Rehabilitation of Afghanistan
WTC	World Trade Center

Úvod

Hrozba terorismu je v dnešní době nejnaléhavější bezpečnostní hrozbou. Po teroristických útocích na Světové obchodní centrum 11. září 2001 se dostala na první místo ve výčtu bezpečnostních hrozeb v bezpečnostních strategiích většiny demokratických států, a to nejen té americké, jejíž bezpečnost byla těmito do té doby svým provedením nevídanými útoky přímo ohrožena.¹

Boj proti terorismu je již devět let konstantou bezpečnostní politiky demokratických států, které z této skutečnosti odvíjí své další kroky podniknuté v oblasti národní bezpečnosti. Těmito kroky jsou zejména upevňování vztahů a spolupráce s ostatními státy v rámci politických, ekonomických, a po útocích 11. září v souvislosti s reakcí USA zejména vojenských mezinárodních organizací.

K hrozbě terorismu 21. století se v postižených oblastech přidaly ještě ostatní druhy asymetrické války², které však mají podstatně delší historii, avšak právě kvůli hrozbě globálního terorismu se dostávají do poněkud jiné dimenze a hlubších nebezpečnějších souvislostí.

Jednou takovou nebezpečnou oblastí je makroregion střední Asie, kde se nachází v dnešní době jedny z nejnebezpečnějších a nejnestabilnějších států světa – Irák, Írán a Afghánistán. Společným znakem všech tří států je nestabilita tamějších režimů, Irák s Íránem jsou dále americkou administrativou označovány jako státy tzv. osy zla³.

¹ *The National Security Strategy of the United States of America*. September 2002. [online]. [cit. 2010-03-02]. Dostupný z internetových stránek Ministerstva zahraničí USA:

<<http://osdhistory.defense.gov/docs/nss2002.pdf>>.

Česká republika reagovala na systémovou změnu mezinárodních vztahů dokumentem *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*.

² Asymetrické války ve formě partyzánského odboje či gerilové války probíhají v současném konfliktu v Iráku i Afghánistánu. Terorismus je ve své podstatě z hlediska bojové techniky a použitých nástrojů také druhem asymetrické války, ne však z hlediska jeho dalekosáhlého poselství, které je v terorismu oproti asymetrické válce obsaženo.

³ Označení států jako „osy zla“ poprvé použil americký prezident George W. Bush při svém projevu v Kongresu 29. 1. 2002, když takto nazval tři státy – Severní Koreu, Írán a Irák. Jedná se o tzv. darebácké státy (rough states), které podle G. W. Bushe podporují terorismus, či vyvíjejí zbraně hromadného ničení s cílem narušit světový mír. Pojem „osa zla“ (axis of evil) je od té doby americkou administrativou často používán. Po americké invazi do Iráku přestal být Irák označován jako stát „osy zla“.

Někdy je do této skupiny států ještě sekundárně zařazována Kuba a Libye. POHLREICH, M. *Analýza bezpečnostního prostředí. Rozpad "Osy zla": svět chce mír, média a Vondra chtějí krev*. Britské listy. [online]. [2006-09-22] [cit. 2010-03-02]. Dostupný na internetových stránkách Britských listů: <<http://www.blisty.cz/2006/9/22/art30415.html>>.

V Iráku a Afghánistánu proběhly na počátku třetího tisíciletí rozsáhlé mírové operace mezinárodního společenství, které v obou zemích trvají dodnes.

Právě situaci v Afghánistánu se budu v této práci věnovat. Od americké invaze do Afghánistánu, operace Trvalá svoboda (Operation Enduring Freedom, OEF) na podzim roku 2001, probíhá v zemi mezinárodní boj s terorismem i již zmiňovanými asymetrickými válkami. Mezinárodní společenství se snaží pomocí všech dostupných nástrojů postkonfliktní rekonstrukce stabilizovat situaci v zemi, aby mohla být tato následně předána do své vlastní samosprávy bez asistence vnějších aktérů.

Práce je rozdělena do pěti částí. V první části připomenu nezbytné obecné souvislosti problému, a to historické souvislosti zkoumaného konfliktu, jehož kořeny sahají poněkud hlouběji do minulosti a vycházejí mj. z kulturních specifik afghánské společnosti. Dále se zaměřím na historické, geopolitické, geografické a sociální determinanty Afghánistánu. Tato část bude kvůli svému charakteru spíše popisnější, což se pokusím vyvážit v částech následujících, ve kterých provedu analýzu problému s využitím poznatků z části první.

Ve druhé části se již budu věnovat událostem zkoumanému současnému konfliktu⁴ bezprostředně předcházejícím a vývoji tohoto konfliktu samotného. Ve třetí části blíže připomenu prioritní oblasti zahraniční politiky České republiky a v části čtvrté charakterizují postkonfliktní rekonstrukci jako poslední fázi průběhu konfliktu, která se snaží situaci stabilizovat a má vliv na to, jak bude následně situace ve válkou postižené zemi vypadat.

V konečné páté části této práce pak analyzuji přínos konkrétního aktéra konfliktu do řešení situace v Afghánistánu. Tímto aktérem je Česká republika, která se zapojuje jako plnoprávný člen mezinárodního společenství, konkrétně pak jako člen NATO. Právě způsobu zapojení České republiky do řešení konfliktu v Afghánistánu budu věnovat případovou studii této práce. Zmíním předpoklady zapojení České republiky, politické klima v rámci této otázky v zemi i konkrétní způsoby zapojení, přičemž se zaměřím především na koncept provinčních rekonstrukčních týmů, který se zatím obecně jeví jako nejefektivnější způsob kontroly situace v politicky neklidném a geograficky specifickém Afghánistánu.

⁴ Současným konfliktem označuji válku v Afghánistánu probíhající v této zemi od roku 2001.

Pokusím se také komplexně zhodnotit přínos právě České republiky do postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu a porovnat jej s přínosem ostatních srovnatelně velkých států.

V závěru zmíním nevládní úroveň zapojení České republiky do současného afghánského konfliktu v podobě českých nevládních organizací působících v oblasti, na kterých ukážu obecné možnosti zapojení nevládních organizací v řešení konfliktu, které se od těch vládních liší v mnoha pro úspěch postkonfliktní rekonstrukce důležitých aspektech působení a práci vládních organizací vhodně doplňují.

V této práci jsem záměrně pominula finanční stránku problematiky postkonfliktní rekonstrukce Afghánistánu z důvodu její složitosti a faktu, že tato nebyla záměrem práce.

Pro přepis místních jmen neexistují ustálená pravidla⁵, a proto jsem použila varianty, které se v odborné literatuře vyskytují nejčastěji.

⁵ MAREK, J. Dějiny Afghánistánu. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 403 s. ISBN 80-7106-445-9. s. 378.

1 Historické souvislosti konfliktu v Afghánistánu

Při snaze o pochopení současné situace v Afghánistánu je nutné připomenout některé jeho historické momenty, respektive skutečnosti, které formovaly chování tamějších obyvatel a jejich způsob myšlení. Tyto opakující se znaky lze pak často vypožorovat i v dnešním Afghánistánu a porozumění jim a souvislostem mezi nimi může přispět ke komplexnějšímu pojetí celé situace.

1.1 Britsko-ruské soupeření o vliv

Ačkoli Afghánistán patří k nejméně rozvinutým a nejchudším zemím asijského regionu a potažmo i celého světa⁶, lukrativní je jeho zeměpisná poloha. Geograficky se Afghánistán nachází v oblasti střední Asie, neboli na Středním východě. Tento stát navíc vytváří přechod mezi jižní, jihozápadní a centrální Asií, což předurčovalo jeho postavení ve starověku, středověku i novověku, kdy přes něj vedly obchodní a dopravní cesty propojující asijský kontinent.

I přes špatně přístupný terén této země z důvodu rozlehlého horského masivu, který pokrývá čtyři pětiny území státu⁷, byla právě jeho strategická poloha důležitá pro cizí mocnosti, které si dělaly na jeho v tomto smyslu lukrativní území nárok.⁸

Těmito mocnostmi byly Velká Británie a carské Rusko, které usilovaly o vliv v oblasti střední Asie již od 19. století. Afghánistán tehdy fungoval jako jakýsi nárazníkový útvar oddělující doménu britského a ruského vlivu (viz Příloha 6). Ocitnutí

⁶ HDP per capita (PPP) Afghánistánu v roce 2009 bylo 800 USD, čímž se zařadil na 219. místo v rámci 227 zkoumaných světových oblastí. *CIA – The World Factbook*. [online]. [cit. 2010-03-08]. Dostupný na internetových stránkách Central Intelligence Agency: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html?countryName=Afghanistan&countryCode=af®ionCode=sas&rank=219#af>>.

⁷ ŠLACHTA, M. *Ohniska napětí ve světě*. Praha : Kartografie: Nakladatelství české geografické společnosti, 2007. ISBN 978-80-7011-926-6. Afghánistán s nejistou budoucností. s. 105-115. Fyzicko-geografická mapa Afghánistánu viz Příloha 3.

⁸ Dnes je poloha Afghánistánu vnímána spíše z jeho geopolitického hlediska, kdy je stabilita této země důležitá pro stabilitu celého neklidného regionu. V rámci regionálního postavení nemá Afghánistán, sousedící ze západu s Íránem, z východu pak s Pákistánem, jednoduchou pozici. Na severní hranici leží pak bývalé sovětské republiky, ve kterých teoreticky může Rusko i dnes dát najevo svou sílu a vliv.

se Afghánistánu mezi zájmovými sférami těchto států mělo kromě pozitivních důsledků, jako je zvýšení jeho mezinárodně politického významu, také důsledky negativní, a to zejména ve vnitřní politice, kde docházelo k ohrožení nezávislosti státu a zpomalení jeho hospodářského a kulturního vývoje pod vlivem dominance velmoci.

Britové i Rusové se snažili s většími či menšími úspěchy ovlivňovat afghánské panovníky ve svůj prospěch, přičemž obratně využívali geografickou blízkost svých kolonií⁹, respektive v případě Ruska svého samotného státu.

Společným znakem zejména britských pokusů o nadvládu v Afghánistánu je jejich výsledný neúspěch z důvodu silného odporu místních obyvatel. Tento odpor se nejjasněji projevil v britsko-afghánských válkách o ovládnutí Afghánistánu.¹⁰ Afghánci, zvyklí odedávna žít v nehostinných drsných podmínkách svého hornatého území, které vyprofilovaly jejich typické povahové rysy, jako je neústupnost, dravost a ochota bojovat za svou nezávislost a svobodu, ve všech případech nakonec nepřítele porazili.

V tomto stylu afghánského odboje se dají vyzorovat rysy asymetrické války, kdy jedna strana, v tomto případě afghánské obyvatelstvo, je schopna úspěšně čelit mnohonásobné převaze strany druhé, Britům, kteří mají nesporně lepší vybavení, co se lidských zdrojů i materiálního zabezpečení týče. Slabší strana však využívá bojových prostředků, které druhá strana nezná, respektive na ně nezná efektivní odpověď, protože tradiční bojové taktiky jako plánování útoku či jeho cílení v tomto případě selhávají. Slabší strana využívá momentu překvapení.

Navíc byla Británie v otázce Afghánistánu oslabena stále nevyřešenými spory s Ruskem o vymezení afghánské hranice, respektive hranice mezi jejich impérii. Tento hraniční spor při svém vyhocení ke konci 19. století, kdy hrozil přerůst ve válku, byl vyřešen kompromisem mezi oběma zúčastněnými stranami. Byly vytyčeny hranice afghánského státu, přičemž pro další existenci Afghánistánu měla největší význam tzv. Durandova linie, hranice s Britskou Indií. Tato hraniční čára však neodpovídala

⁹ Velká Británie ovlivňovala Afghánistán prostřednictvím Britské Indie

¹⁰ Celkem se jednalo o tři britsko-afghánské války, přičemž první proběhla v letech 1838 – 1842, druhá v letech 1878 – 1880 a třetí válka byla vedena jako válka za nezávislost na počátku 20. století (1919 – 1922).

přirozeným etnickým hranicím v Afghánistánu a přilehlých oblastech, což s sebou do budoucna přineslo řadu problémů.¹¹

V roce 1907 byly mezi Británií a Ruskem podepsány *Petrohradské konvence*, které měly vyřešit otázku rozdělení sfér vlivu ve střední Asii mezi těmito dvěma mocnostmi. Konkrétně se jednalo o oblast Íránu, Afghánistánu a Tibetu. Pátý článek této smlouvy zajišťoval, že Afghánistán bude mimo sféru ruského vlivu a zároveň Británie neobsadí žádnou jeho část a nebude se vměšovat do jeho vnitřních záležitostí.¹² Afghánistán byl však na Británii závislý hospodářsky, protože ekonomika země závisela na zahraničním obchodu, ve kterém vedoucí postavení zaujímala právě Britská Indie.

1.2 Od vyhlášení nezávislosti po sovětskou invazi

1.2.1 První světová válka a vznik nezávislého státu

V první světové válce byl Afghánistán neutrálním státem. Ačkoli díky historickým vazbám sympatizoval s Velkou Británií, na stranu Dohody se nepřidal. Tyto probritské nálady neodrážela afghánská společnost jako celek, a navíc k jeho neutrálnímu postoji přispělo to, že Turecko jako hlavní stát islámského světa stálo na straně Ústředních mocností a Afghánistán se jako muslimský stát nechtěl postavit vyloženě do opozice.¹³

Na mírovou konferenci ve Versailles však Afghánistán, ačkoli byl během války neutrálním státem, přizván nebyl z důvodu neúčasti na plánované britské protisovětské intervenci ve střední Asii.

Dne 23. února 1919 byla se změnou panovníka jednostranně vyhlášena nezávislost Afghánistánu a Velké Británii byla vypovězena válka. Velká Británie

¹¹ Jednalo se zejména o východopaštunské kmeny v oblasti Paštunistánu, které se po rozdělení Britské Indie v roce 1947 chtěly připojit k Afghánistánu a vyvolávaly tak spory mezi Afghánistánem a nově vzniklým Pákistánem, jehož součástí po nezávislosti Indie byly.

¹² MAREK, J. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 403 s. ISBN 80-7106-445-9.

¹³ S Afghánistánem kromě Velké Británie a Turecka chtělo spolupracovat i Německo, které v něm vidělo potenciálního spojence v boji proti Britské Indii. Po Velké říjnové revoluci v Rusku Afghánistánu nabídl spojenectví i tento stát.

na následné sbližování afghánského režimu s Ruskem, které 27. března 1919 jako první země uznalo Afghánistán za nezávislý stát, reagovala vyhlášením již výše zmiňované války, v dějinách Afghánistánu již třetí. Konflikt byl nakonec vyřešen mírovou cestou, přičemž se Británie stále snažila vnutit afghánské straně postavení protektorátu, avšak Britové nakonec kvůli neústupnosti afghánského emíra uznali úplnou nezávislost tohoto státu. Tímto skončilo dlouhé období afghánské polokoloniální závislosti. Velká Británie formálně potvrdila nezávislost Afghánistánu v sousedské smlouvě z roku 1922. Po vyhlášení nezávislosti Afghánistán pokračoval v politice sbližování s Ruskem i s Tureckem.¹⁴

První ústava byla přijata v roce 1923, kdy ji schválila *Lója džirga*.¹⁵ Z Afghánistánu se stala nezávislá konstituční monarchie v čele s emírem.

Ve státě byly potřeba zejména zemědělské reformy a nové postavení země jako nezávislého státu vyžadovalo oproštění se od letité mezinárodní izolace, respektive přehodnocení zahraniční politiky. Co je však pro další vývoj afghánské společnosti důležité, je to, že jeho dlouhodobá izolace od vnějšího světa a zaostávání jeho socioekonomické struktury přispěly k upevnění nadvlády islámské ideologie¹⁶, která byla stimulujícím prvkem veškerých společenských popudů a představovala nemožnost zavedení evropského modelu fungování společnosti.

1.2.2 Neutralita během druhé světové války

Neutralita Afghánistánu ve velkých světových konfliktech 20. století je, dalo by se říci, dalším z jeho charakteristických rysů. Nejinak tomu bylo i v případě druhé světové války, i když tato země spíše sympatizovala s mocnostmi Osy, se kterými udržovala běžné diplomatické styky, ze kterých však neplynuly žádné politické závazky. Toto respektování Německa a Itálie však nemělo dlouhého trvání a po útoku na Sovětský svaz 22. června 1941 diplomatické styky mezi těmito státy ochladly a afghánská vláda jasně sympatizovala se spojenci.

¹⁴ Rusko-afghánská dohoda byla uzavřena v roce 1921, přátelská smlouva s Tureckem byla uzavřena v roce 1920. Do roku 1924 Afghánistán navázal řádné diplomatické styky se státy západní i východní Evropy a některými asijskými státy. Diplomatické styky s Československem byly navázány v roce 1933. V roce 1934 vstoupil Afghánistán do Společnosti národů.

¹⁵ *Lója džirga*, neboli Velká džirga je kmenové shromáždění, které má v Afghánistánu funkci parlamentu.

¹⁶ Afghánistán je muslimský stát, kde 80 % obyvatelstva tvoří sunnité a 19 % šiité (viz Příloha 1).

Navíc začal politiku Afghánistánu ovlivňovat staronový aktér mezinárodních vztahů, který po druhé světové válce nabyt ve světě na nesmírné důležitosti, a to Spojené státy americké, které v rámci *Trumanovy doktríny* nabídly Afghánistánu spolupráci.¹⁷

V průběhu 20. století byl Afghánistán neutrální nezúčastněnou zemí. K jeho zhroucení došlo v průběhu studené války v důsledku bipolárního rozdělení světa.

1.2.3 Situace v období bipolarity

Ve 40. a 50. letech 20. století byl jedním z hlavních politických problémů v Afghánistánu jeho spor s Pákistánem o oblast Paštunistánu. Tento spor, jak již bylo dříve v textu zmíněno, má své kořeny na počátku 20. století, kdy byla vytyčena hranice mezi těmito dvěma státy, respektive mezi Afghánistánem a Britskou Indií, jejíž součástí byl později osamostatněný Pákistán.¹⁸

Nadále pokračoval Afghánistán v zahraniční politice v zásadě neutrality, která čelila výzvě v podobě začlenění se do vojenských paktů vznikajících ve druhé polovině 20. století na obou stranách bipolárního systému. I během studené války se tedy tomuto státu podařilo zůstat neutrálním.

Pro další vývoj ve státě se však stala osudnou změna vlády ve formě komunistického převratu v roce 1978, kdy v zemi zavládl silně prosovětsky orientovaný režim. V této tvrdé diktatuře došlo k transformaci afghánské, dalo by se říci, tradiční společnosti podle jednotného vzoru platicího v evropských socialistických zemích. Navíc tehdejší panovník chtěl tuto změnu režimu provést okamžitě, bez postupné transformace.

Proti vládní ideologii se však postavila skupina obyvatel, tzv. mudžáhidové, ozbrojení bojovníci za svobodu s partyzánskou taktikou boje, a panovník, obávaje se svého svržení, požádal o pomoc ze zahraničí, a to konkrétně svůj politický a ideologický vzor Sovětský svaz. Tato pomoc měla být uskutečněna v podobě vojenské

¹⁷ V případě Afghánistánu se jednalo o technickou spolupráci. USA měly zájem i na spolupráci vojensko-politické, což bylo však afghánskou vládou odmítnuto z důvodu udržení si tradičního neutrálního postoje.

¹⁸ Oblast Paštunistánu je zobrazena na etnické mapě v Příloze 5 přesahem světle hnědě znázorněných Paštunů z Afghánistánu do Pákistánu.

intervence, což sovětská vláda zprvu odmítla, po podepsání *Smlouvy o přátelství, dobrém sousedství a spolupráci*, která umožňovala i vojenský zásah, však Sovětský svaz s ozbrojenou intervencí do Afghánistánu již neotálel.

Nutno však upřesnit, že sovětská intervence stávající režim z důvodu nepohodlnosti jeho vůdce svrhla a dosadila do čela Afghánistánu jinou, taktéž prosovětsky orientovanou vládu, v čele s Babrakem Karmalem. Stalo se tak 27. prosince 1979, kdy začala sovětská okupace Afghánistánu, kterou si Sověti de facto splnili dávný záměr carské vlády vojensky tuto zemi obsadit.

A právě v této době bych viděla teoretické počátky konfliktu, který, byť v jiné formě a s jinými aktéry, v Afghánistánu probíhá v současnosti. Sovětská okupace porušila nejen nezávislost do té doby formálně nezávislého státu, ale utrpělo také afghánské hospodářství. Proti vnějšímu agresorovi se opět zformoval partyzánský odboj, tentokrát organizovaný jako boj za víru, vedení svaté války proti sovětským okupačním jednotkám i proti vnucené komunistické vládě. Pro další vývoj situace v zemi je také důležitá skutečnost, že mudžáhidové byli v rámci bipolárního uspořádání světa podporováni západními mocnostmi. Uprchlíkové tábory se postupně přeměnily na výcviková střediska mudžáhidů, které finančně, materiálně i duševním vlastnictvím podporovaly kromě již zmíněných USA i další státy, a to Pákistán, Velká Británie, Francie, Izrael, Saúdská Arábie, Egypt a Čínská lidová republika. V Afghánistánu se tímto vedla jedna z periferních válek mezi USA a SSSR během studené války.

Stejně jako v 19. století Velká Británie, ani Sovětský svaz o sto let později nedokázal čelit taktikám partyzánského odboje a zcela vyčerpán vedl s afghánskou stranou od roku 1985 v Ženevě diplomatická jednání za zprostředkování OSN.¹⁹

Sovětská okupace Afghánistánu skončila 15. února 1989 odchodem sovětských vojsk. Tato angažovanost Sovětů v Afghánistánu je často označována jako „sovětský Vietnam“ a podobně jako mají Američané ze svého neúspěšného zapojení se do války ve Vietnamu v 60. a 70. letech 20. století tzv. vietnamský syndrom, v sovětském

¹⁹ Ženevské konference se kromě dvou přímo zúčastněných stran Afghánistánu a Ruska zúčastnily ještě USA a Pákistán. Výstupem pak byly čtyři Ženevské dohody o stažení sovětských vojsk.

případě se hovoří o „afghánském syndromu“²⁰, značícím naprostý neúspěch sovětského agresora při okupaci afghánského státu.

1.3 Konec studené války

Po stažení sovětských vojsk z Afghánistánu přestaly mít světové mocnosti o tuto oblast zájem. SSSR odmítl afghánský komunistický režim nadále podporovat, do země přestala proudit jeho materiální a finanční pomoc. V zemi další tři roky vládl komunistický režim v čele s prezidentem Nadžibulláhem.

Vytvořila se příznivá politická situace pro opozici v podobě mudžáhidů, kteří pokračovali v občanské válce. Avšak mudžáhidové toto zpočátku nedokázali využít ve svůj prospěch z důvodu vnitřní nejednotnosti svých jednotlivých frakcí.

Nezájem velmocí o dění na Středním východě byl po skončení studené války ještě demonstrativnější. Skončila bipolární konfrontace dvou velmocí, na dříve důležitou periferní oblast se zapomnělo. O to více se do situace v Afghánistánu začaly zapojovat okolní státy, zejména Pákistán, a to v podobě podpory opozičních mudžáhidů.

Rozpad SSSR a následný konec bipolárního uspořádání světa měl však ještě jeden dopad na afghánský konflikt, a to na způsob jeho interpretace. Zatímco během sovětské okupace byl konflikt analyzován v podmínkách východo-západní konfrontace a nahlížen optikou studené války, po rozpadu SSSR se do popředí dostaly hlubší afghánské problémy, založené například na etnickém základě či kulturním prostředí.

V souvislosti s rozpadem Sovětského svazu dále došlo v sousedství Afghánistánu k významné geopolitické změně, a to vzniku tří nových republik při jeho severní hranici – Tádžikistánu, Uzbekistánu a Turkmenistánu. Tímto vyšel do popředí další palčivý problém afghánské společnosti, a to její etnické rozdělení.

²⁰ EICHLER, J. *Afghánská výzva*. Policy Paper. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, květen 2007. s. 2. [online]. [cit. 2010-03-10]. Dostupný na internetových stránkách Ústavu mezinárodních vztahů: <<http://www.iir.cz/upload/PolicyPapers/2007/jeichler2007Afghanistan.pdf>>.

1.4 Etnická charakteristika společnosti

Základním problémem multietnické společnosti Afghánistánu je to, že neexistuje afghánská národnost jako jednotící prvek identifikace jejích obyvatel. Výrazem Afghánci je označováno etnikum s největším zastoupením, a to Paštuni, kteří v současnosti tvoří 42 % obyvatel, následováni druhou nejpočetnější etnickou skupinou, Tádžiky, kteří zaujímají 27 % afghánské populace. Na třetím místě jsou taktéž početní Hazárové a Uzbeki shodně s 9% podílem.²¹

Po rozpadu Sovětského svazu a vytvoření nových států v bezprostřední blízkosti Afghánistánu se opět začaly projevovat separatistické tendence afghánských etnických skupin, které měly v těchto bývalých sovětských republikách většinu. Zejména se jednalo o Tádžiky a Uzbeky, kteří vystupovali proti politické hegemonii Paštunů. Nutno však říci, že toto soupeření etnických skupin o „afghánskou národnost“ se v dějinách tohoto státu přirozeně objevuje vícekrát, rozpad vlivného sovětského souseda však tyto tendence ještě více podnítil.

Další problém afghánské společnosti souvisí s jejím tradičním kmenovým uspořádáním, které existuje v tomto státě dodnes. Tradiční strukturu afghánské společnosti tvoří kmenové svazy, které se dále dělí na kmeny, klany, čeledi a obce, přičemž nejužší společenskou jednotku představují rody.²² Toto tradiční hierarchické uspořádání je aktivně dodržováno zejména horskými kmeny, kde má největší a prakticky neomezené pravomoce náčelník²³ a rada starších. Tradiční zvykový zákoník je u takovýchto kmenů nadřazen nejen zákonům státu, ale v mnoha případech i samotnému islámskému právu *šaría*.

²¹ CIA – *The World Factbook*. [online]. [cit. 2010-03-08]. Dostupný na internetových stránkách Central Intelligence Agency: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>>. Geografické rozdělení etnických skupin v Afghánistánu viz Příloha 4.

²² ŠLACHTA, M. *Ohniska napětí ve světě*. Praha : Kartografie: Nakladatelství české geografické společnosti, 2007. s. 105-115. ISBN 978-80-7011-926-6.

²³ Kmenoví náčelníci jsou označováni jako tzv. warlords.

1.5 Determinanty Afghánistánu

V Afghánistánu existují určité determinanty, které předurčují jeho situace v mnoha ohledech a tímto ovlivňují jeho chování, respektive chování jeho obyvatel. Jedná se především o determinanty historického, geopolitického, geografického a společenského charakteru.

Mezi historické determinanty patří jednoznačně dlouhá tradice asymetrických válek. Jak již bylo dříve v historickém přehledu zmíněno, možnost Afghánistánu zvítězit v konfliktu je dána rozhodným odporem jeho obyvatelstva proti nepříteli, vedeným taktikou asymetrické války.

Jako asymetrické války by se daly označit tři afghánsko-britské války o nadvládu ve státě probíhající v 19. a 20. století. Rozhodný odpor Afghánci předvedli i během sovětské okupace Afghánistánu ke konci studené války. Stejně výrazný odpor je však znatelný i v současném konfliktu probíhajícím v této zemi.

Rozhodný odpor afghánského obyvatelstva proti každé vnější vojenské intervenci a následná asymetrická válka formuje jedno ze základních paradigmat Afghánistánu. Právě na toto paradigma je nutné brát velký zřetel při řešení současné afghánské situace.

Druhá důležitá determinanta tohoto státu je charakteru geopolitického. Afghánistán se nachází v politicky nestabilním makroregionu střední Asie, jeho sousedy jsou problémové státy. Z východu se jedná o Pákistán, ze západu sousedí Afghánistán s Íránem a jeho severní hranice probíhá kolem bývalých postsovětských republik Tádžikistánu, Uzbekistánu a Turkmenistánu.

Co se územní charakteristiky týče, jedná se o vnitrozemský hornatý stát. Územní charakteristika státu je důležitá zejména ve vojenství při plánování útoků jak domácími obyvateli, tak vnějšími agresory. Neméně důležitá je i v otázce efektivity rozdělení moci ve státě a infrastruktury. Tyto přírodní podmínky také podporují již dříve zmíněnou tradici asymetrických válek, které se ve špatně přístupném horském terénu osvědčily jako nejúčinnější obranná taktika.

Jako poslední determinantu bych zmínila již dříve popisované tradiční kmenové uspořádání afghánské společnosti. Stále přetrvávající dělení tamějších etnických skupin na klany a rody znesnadňuje snahy o jakoukoli centralizaci země. Země je i přes četné pokusy de facto stále rozdrobená, v jejích částech vládou lokální kmenoví vůdci, tzv. warlords.

2 Vývoj současného konfliktu v Afghánistánu²⁴

2.1 Nástup Tálibánu

Mudžáhidové se k moci dostali v roce 1992, kdy prohlásili Afghánistán za islámský stát, zrušili existující zákony, avšak nové nezavedli. Občanská válka však v zemi probíhala i nadále. Situaci se pokusila řešit i OSN, která již nebyla po konci studené války paralyzována východo-západní konfrontací, a byla tudíž usnášeníschopná a mohla plnit své závazky z titulu garanta světového míru.

Do Afghánistánu vyslala ve druhé polovině roku 1994 svou mírovou misi, která se zde pokoušela být jakýmsi mediátorem konfliktní situace. Snažila se podněcovat rozhovory mezi náčelníky hlavních vojensko-politických seskupení a dalšími Afghánci v emigraci. Cílem této mise bylo oddělit zneprátelené strany a znovu nastolit v zemi mír. Tento záměr se však nepodařilo naplnit, neboť se na scéně objevila nová politická síla, nové radikální fundamentalistické sunnitské hnutí Tálibán.

Zpočátku se Tálibán rekrutoval z řad afghánských uprchlíků, kteří po sovětské invazi do Afghánistánu přesídlili do sousedního Pákistánu. Na rozhraní těchto dvou států se pak uprchlické tábory měnily v tábory výcvikové.²⁵ V roce 1994 se stal Tálibán z hnutí z afghánského pohledu spíše externího charakteru hnutím přímo ovlivňujícím vnitřní situaci ve státě, když se afghánští uprchlíci začali z Pákistánu vracet zpět do své domoviny.²⁶ Tálibán je příkladem rezidua studené války, které po skončení bipolární konfrontace pokračovalo samostatným životem.²⁷

Hnutí Tálibán bylo výrazně podporováno pákistánskou vládou, která měla zájem na tom, aby v Kábulu konečně zavládl klid a byl nastolen režim trvalejšího charakteru, a v tomto ohledu se jim Tálibán jevil jako perspektivní aktér. Zájem Pákistánu o klid

²⁴ Současným konfliktem označuji konflikt probíhající v této zemi od roku 2001 do současnosti.

²⁵ Afghánsko-pákistánská hranice je dodnes velice nebezpečným místem, kde má hnutí Tálibán stále své základny.

²⁶ V Tálibánu však nepůsobili jen Afghánci, ale také obyvatelé Pákistánu, Saúdské Arábie, Jemenu, Iráku, Čečenska a Indonésie.

²⁷ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2006. ISBN 80-7278-326-2. 303 s.

v jeho sousední zemi se opíral zejména o potřebu uvolnění dopravních tras vedoucích přes toto území, což by znamenalo zejména bezpečné trasy obchodní.

Talibánci začali postupně ovládat afghánské provincie, přičemž postupovali z jihu státu, kde v roce 1995 ovládli osm provincií a dobyli město Herát na západě země. O rok později obsadili i východní provincie, kde nejvýznamnější bylo obklíčení a 26. září 1996 následné dobytí hlavního města země, Kábulu. Tímto rokem se datuje počátek vlády Talibánu v Afghánistánu, který by mohl být jakýmsi předmezníkem k současné tamější konfliktní situaci.²⁸

Původním cílem hnutí Talibán bylo přimět všechny zneprátené politické frakce v Afghánistánu k dohodě, přičemž sám Talibán se chystal v zemi zavést pořádek. K tomuto však používal prostředky ortodoxního islámu, a to jeho nejprísnejší zásady. Ačkoli se možná ze začátku zdála alternativa vlády Talibánu pro afghánskou společnost schůdná a perspektivní ve smyslu vymýcení anarchie a nastolení alespoň nějakých pravidel, skutečnost byla jiná. Na jednu stranu skončila léta bezvládí, na stranu druhou však neskončilo období nejistoty a nedemokratického zřízení. V zemi kvůli ortodoxnímu aplikování prvotních zásad islámu panoval zpátečnický režim. Nejprísnejší islámské tresty byly na denním pořádku, lidská práva neexistovala. Islámské právo *šaría* bylo nadřazeno jakémukoli jinému právu, což ještě umocňoval fakt, že v této době Afghánistán neměl ústavu.²⁹

Zejména již zmiňované porušování lidských práv vedlo jak k odporu většiny Afghánců, tak k odporu v rámci širšího mezinárodního společenství. V roce 1999 uvalila OSN na Afghánistán ekonomické sankce.

Je však také nutné zmínit, že vůdce Talibánu, potažmo náboženský vůdce celé země, Muhammad Umar, do této doby nikdy nehlásal vývoz islámské revoluce do jiných zemí, nevyhlašoval svatou válku. Usiloval pouze o diplomatické uznání

²⁸ Za mezník v pravém slova smyslu pokládám teroristické útoky na WTC 11. září 2001, avšak domnívám se, že zároveň nelze tvrdit, že současná situace v Afghánistánu je důsledkem pouze těchto útoků, ale má hlubší historické souvislosti, které jsou rozebrány již dříve v textu.

²⁹ Poslední, v dějinách této země již pátá, ústava byla přijata v roce 1987, avšak v období bezvládí a následné vlády Talibánu ztratila smysl.

afghánského režimu.³⁰ Jeho rétorika se změnila až po odvetné akci USA po teroristických útocích 11. září.

2.2 Spojení s Al-Káidou

Umarovo neústupné a bezhlavé prosazování primitivních středověkých zásad islámu si vysloužilo obdiv militantních islamistů z celého světa. Pro Tálibán a potažmo celý Afghánistán se stalo osudné jeho spojení s teroristickou organizací Al-Káida v čele s jejím vůdcem Usámou bin Ládinem. Bin Ládín stejně jako mnozí členové tálibánského vedení bojoval v rámci afghánského odboje proti sovětské okupaci v 70. a 80. letech 20. století. V 80. letech navíc dodával s pomocí USA a dalších západních mocností afghánským mudžáhidům vojenský materiál.

Koncem 90. let napojil Bin Ládín Umarovu vládu na své celosvětové radikální islamistické hnutí a vnutil mu bojovnou rétoriku proti Západu. Navíc ho získal pro svou fanatickou vizi globální svaté války proti USA.

2.3 Globální terorismus jako nový faktor mezinárodních vztahů

Teroristické útoky na Světové obchodní centrum 11. září 2001 změnilly povahu celého systému mezinárodních vztahů. Do té doby mezinárodní terorismus se stal terorismem globálním, který se fakticky stal dalším systémovým konfliktem. Od této doby je bezpečnost každého jednotlivého státu, respektive celého světa, nahlížena úhlem pohledu nového nevyzpytatelného a nečekaného fenoménu mezinárodních vztahů, globálního terorismu. Řada zemí začala bezprostředně po útocích přijímat nová bezpečnostní opatření a jejich armády, včetně té české, vyhlásily pohotovost.

³⁰ Tálibán diplomaticky uznaly pouze tři státy, a to Pákistán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty, přičemž Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty v roce 2001 diplomatické styky přerušily. Pákistán se po teroristických útocích 11. září 2001 přidal na stranu USA a přestal tálibánský režim podporovat, avšak vydal prohlášení, že se nehodlá podílet na jakékoli vojenské operaci vedené proti jeho afghánskému sousedovi. Tálibán se tímto dostal do naprosté diplomaticko-politické izolace.

Tyto teroristické útoky dosud nevidaných rozměrů dále poukázaly na nebezpečí číhající v tzv. zhroucených státech³¹. V těchto zemích nefungují státní instituce, došlo ke zhroucení celého systému, vládní anarchie. A právě takovéto prostředí se snadno stává útočištěm pro teroristické sítě s globálním rozsahem, a Afghánistán je toho exemplárním důkazem.

Odpověď záříjovými teroristickými útoky přímo zasažených Spojených států amerických byla pohotová, rázná a očekávaná. Administrativa tehdejšího amerického prezidenta George W. Bushe byla ve složité situaci, protože nemohla neodpovědět, zároveň však musela zvolit vhodnou formu této odpovědi, ke které však neměla žádné vodítko z předchozí situace.

Bezprecedentnost situace byla dále umocněna faktem, že napadený se během studené války čtyřicet let připravoval na přímou válku proti předem danému nepříteli, tímto útokem však byl postaven před bezpečnostní hrozbu a potažmo i bezpečnostní riziko zcela jiného charakteru.

Konflikt se tedy americká administrativa nejprve snažila řešit diplomatickou cestou a 20. září 2001 adresovala Tálibánu ultimátum o vydání vůdce Al-Káidy Usámy bin Ládina, který byl hlavním podezřelým ze spáchání trestného činu a dalších vedoucích činitelů této organizace. Vůdce Tálibánu Umar to však odmítl, a tak následovala odvěta USA ve vojenské podobě.³²

³¹ Afghánistán patří podle Indexu zhroucených států (The Failed States Index) dlouhodobě do skupiny států s kritickou situací. V roce 2009 byl na 7. místě, přičemž nejhorší situace byla v Somálsku. *The Failed States Index*. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings>.

³² Ultimátum prezidenta G. W. Bushe adresované Tálibánu mělo pět bodů a vydání Bin Ládina bylo bodem prvním. Dalšími požadavky bylo propuštění všech cizinců uvězněných v Afghánistánu, ochrana zahraničních humanitárních pracovníků, novinářů a diplomatů působících v této zemi, dále uzavření všech teroristických výcvikových táborů v zemi a umožnění USA toto uzavření ověřit. Přepis projevu prezidenta USA George W. Bushe v Kongresu ze dne 20. září 2001 [online] [2001-09-21] [cit. 2010-04-03] dostupný z WWW: <<http://tvnz.co.nz/content/57619>>.

2.4 Operace Trvalá svoboda

Odpovědí USA na teroristické útoky z 11. září 2001 bylo 7. října 2001 zahájení operace Trvalá svoboda³³, která měla mandát Rady bezpečnosti (RB) OSN vyjádřený rezolucí RB OSN č. 1373 z 28. září 2001, ve které jsou teroristické útoky 11. září jako každý jiný akt mezinárodního terorismu označeny za „*hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost*“ a která zároveň opravňuje mezinárodní společenství „*bojovat všemi nutnými prostředky*“.³⁴

Tato rezoluce navazuje na předchozí rezoluci týkající se otázky mezinárodního terorismu (č. 1368 z 12. září 2001), kde byl terorismus hrozbou pro mezinárodní mír a bezpečnost označen poprvé.³⁵

Poskytnutím mandátu RB OSN se operace Trvalá svoboda stala operací legální, použití vojenských prostředků tudíž v tomto smyslu nevyvolávalo pochyby jako v případě americké invaze do Iráku o dva roky později, která mandát RB OSN neměla. Vojenská intervence v Afghánistánu tak proběhla v souladu s Kapitolou VII Charty OSN.³⁶

Válka v Afghánistánu byla i legitimní, neboť se potvrdily důvody, proč byla vedena – teroristické útoky byly nezpochybnitelné, byla prokázána jejich spojitost s organizací Al-Káida, útoky byly naplánovány v Afghánistánu, kde se vůdci teroristické organizace ukrývali. Afghánistán byl základnou i rukojmím této teroristické sítě.³⁷

V rámci solidarity s USA NATO aktivovalo článek 5 *Washingtonské smlouvy*, který uvádí systém kolektivní obrany do praxe a stanovuje, že ozbrojený útok proti

³³ Operace Trvalá svoboda, v originále Operation Enduring Freedom. Název vojenské akce byl změněn z původního „operace Nekonečná spravedlnost“ (Operation Infinite Justice).

³⁴ Rezoluce RB OSN 1373 (2001). [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>>.

³⁵ Rezoluce RB OSN 1368 (2001). [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>>.

³⁶ Kapitola VII Charty OSN. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>>.

³⁷ Zneužití státu jako základny i rukojmí je tamější regionální politickou determinantou. EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1317-8. 352 s.

jednomu nebo více členským státům se bude pokládat za ozbrojený útok proti všem, tudíž se i ostatní státy v rámci této organizace do odvěty zapojí.³⁸

Operace Trvalá svoboda probíhá v Afghánistánu dodnes. K původním čtrnácti zemím NATO se připojily další země světa a počet spojenců přesáhl hranici dvaceti. Celkem je do této operace zapojeno na 50 000 příslušníků³⁹ pozemních sil, letectva a námořnictva.

Válka v Afghánistánu je první válkou v rámci globální války proti terorismu⁴⁰ a je také jednou ze dvou velkých válek, které vedly USA na počátku 21. století. Zároveň představuje třetí velkou válkou v postkonfrontačním období.⁴¹

Samotná válka byla úspěšná, Američanům a Britům, kteří se OEF primárně účastnili, se ve spolupráci s místní opozicí proti Tálibánu, Severní aliancí⁴², podařilo svrhnout tálibánský režim, a to nečekaně rychle již v listopadu téhož roku. Tálibán byl donucen kromě Kábulu opustit i Kandahár, „svoji“ provincii, kterou ovládal ještě před tím, než získal Kábul a dostal se k moci. Vůdce Tálibánu Umar opustil město. Po skončení OEF⁴³ v zemi nastaly problémy.

³⁸ Článek 5 Washingtonské smlouvy. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW:

<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.

³⁹ Operace „Trvalá svoboda“. [online]. [2004-02-06] [cit. 2010-04-03]. Dostupný na stránkách

Ministerstva zahraničních věcí České republiky:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html>.

Toto číslo se však týká souhrnně všech oblastí, ve kterých OEF funguje. Kromě Afghánistánu se tedy jedná o tyto země: Irák, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Keňa, Somálsko, Súdán, Seychely, Írán, Pákistán, Kyrgyzstán, Kazachstán, Turkmenistán, Uzbekistán, Tádžikistán, Egypt, Jordánsko, Saudská Arábie, Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn a Kuvajt.

⁴⁰ Global War On Terror (GWOT).

⁴¹ Třemi velkými války postkonfrontačního období jsou: operace Pouštní bouře (1991), operace Spojenecká síla (1999) a operace Trvalá svoboda (2001). Čtvrtou je pak operace Irácká svoboda (2003). EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1317-8. 352 s.

⁴² Severní aliance byla tádžicko-uzbeckou koalicí, kterou spojenci použili v OEF z důvodu jejich znalostí terénu a místních poměrů jako tzv. proxies, neboli prostředníka, který svádí nejtěžší pozemní boje.

⁴³ Skončení OEF ve smyslu skončení prvotních útoků na Afghánistán, OEF ve své podstatě operuje v zemi dál v rámci postkonfliktní rekonstrukce.

2.4.1 Účast České republiky v operaci Trvalá svoboda

Česká republika se do konfliktu v Afghánistánu zapojila jako člen NATO, její účast v této operaci byla schválena Vládou ČR v prosinci roku 2001 v souladu s článkem 5 Washingtonské smlouvy.⁴⁴ ČR tedy podle svých možností vyslala do Afghánistánu jednotku radiační, chemické a biologické ochrany. V této oblasti také působili čeští vojenští zdravotníci jako členové 6. a 11. polní nemocnice⁴⁵.

Situace na Středním i Blízkém východě je pro ČR konstantně prioritní a její postavení a angažovanost v těchto asijských oblastech vyplývá především ze skutečnosti, že je členem vojenské organizace NATO, a je tudíž motivována těmito spojeneckými závazky. Bezpečnostní situace v tomto regionu je z důvodu jeho geografické blízkosti klíčovou otázkou také pro politiku Evropské unie, a to především z hlediska její energetické stability.

Výsledkem operace Trvalá svoboda bylo ukončení stavu, kdy síť mezinárodních teroristů ovládala jeden stát a přeměnila jej ve svou základnu i rukojmí. Afghánistán jako stát samotný přestal být nebezpečným, avšak bezpečnostní hrozbou zůstal nadále globální terorismus.

Konflikt v Afghánistánu tedy nebyl ukončen, v podstatě trvá dodnes. Nachází se však v jiné fázi s jinou intenzitou.⁴⁶ V zemi probíhá postkonfliktní rekonstrukce, poslední fáze konfliktu, ke které však, což není v praxi ojedinělé, dochází již v jeho průběhu. Předpona post- je v tomto smyslu zavádějící.

⁴⁴ Operace „Trvalá svoboda“. [online]. [2004-02-06] [cit. 2010-04-03]. Dostupný na stránkách Ministerstva zahraničních věcí České republiky:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html>.

⁴⁵ 6. polní nemocnice působila v oblasti v letech 2002 – 2003 pod hlavičku mise ISAF, která v srpnu roku 2003 přešla pod vedení NATO a stala se tak operací alianční.

Česká republika v rámci operace Trvalá svoboda nepůsobila pouze v Afghánistánu, ale v letech 2002 – 2003 také v Kuvajtu.

⁴⁶ Od roku 2006 je Heidelbergským institutem pro mezinárodní výzkum konfliktů afghánský konflikt považován opět za válku. V předchozích třech letech, tedy v letech 2003 – 2005 byl tento konflikt o stupeň méně intenzivní a byl označován jako vážná krize. V letech 2001 – 2002 se jednalo o válku. Konfliktbarometer. *Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://kosimo.de/de/konfliktbarometer/index.html>>.

3 Prioritní oblasti zahraniční politiky ČR

Česká republika se jako stát, který je členem mnoha integračních seskupení, snaží naplňovat závazky z těchto členství vyplývající. Zahraniční politika ČR je v bezpečnostní oblasti prováděna v souladu se zahraniční politikou, respektive jejím směřováním, zejména politických, bezpečnostních a vojenských organizací, jejichž je členem.

V bezpečnostní oblasti ČR patří do čtyř důležitých integračních seskupení, jimž podle základního koncepčního dokumentu *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*⁴⁷, který obsahuje nejdůležitější principy bezpečnostní politiky státu, přisuzuje rozhodující význam. Těmito organizacemi jsou NATO, EU, OSN a OBSE, přičemž největší význam má členství v Severoatlantické alianci.⁴⁸ V rámci této organizace je pro ČR důležitá participace na již zmíněném systému kolektivní obrany, který Severoatlantická aliance exkluzivně poskytuje. Pevnou transatlantickou vazbu ČR hodnotí jako svůj strategický bezpečnostní zájem.⁴⁹

V souvislosti se členstvím v těchto mezinárodních organizacích se ČR zapojuje jako aktér do světových konfliktů. Zpočátku se logicky zapojovala pouze jako člen OSN, a to hned do první ze čtyř velkých válek v době globalizace, do války v Perském zálivu do spojenecké operace Pouštní bouře v letech 1990 – 1991. Následně se zapojovala v Iráku pod hlavičkou OSN v rámci humanitární pomoci, a to až do roku 2003, kdy se v tomto státě angažovala jako člen NATO vysláním polní nemocnice a následně kontingentu Vojenské policie, který v Iráku působil až do roku 2006.

Dále se ČR zapojila do řešení konfliktů ve svém blízkém bezpečnostním prostředí, a to v jihovýchodní Evropě, kde se hned v prvním roce svého členství zúčastnila řešení kosovské krize, kde od té doby dodnes působí v rámci mise KFOR.

⁴⁷ *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf>.

⁴⁸ Podle dokumentu *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006* má stejně zásadní význam v oblasti bezpečnosti také členství ČR v EU.

Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <stary.mepoforum.sk/index.php?id=112&downid=43>.

⁴⁹ *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha, 2003. 22 s. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný na internetových stránkách Ministerstva obrany: <http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf>.

Dále ČR působila v mírových operacích v Bosně a Hercegovině (SFOR 1996 – 2006), Albánii a Turecku (AFOR 1999) a také v mírové operaci v Makedonii (ESSENTIAL HARVEST (TFH) 2001). V Makedonii dále působila v roce 2003, tentokrát však v rámci mírových operací EU (EUFOR – CONCORDIA). V již dříve zmíněné Bosně a Hercegovině se ČR angažovala taktéž pod vedením EU (ALTHEA 2004 – 2008), kde právě tato organizace převzala odpovědnost za mírovou mnohonárodnostní operaci. Na Balkáně se však ČR angažovala již dříve v mírových misích OSN, a to konkrétně v Jugoslávii (UNPROFOR 1992 – 1995) a Chorvatsku (UNCRO/UNTAES 1995 – 1996/1998).

Kromě Afghánistánu, kterým se zabývám v této práci, a již dříve zmíněného Iráku se v oblasti střední Asie ČR zapojila do humanitární operace v Pákistánu NATO WINTER RACE po tamějším zemětřesení na přelomu roku 2005.

Měla však své zástupce i v mírové operaci EU probíhající na africkém kontinentu, konkrétně ve státě Čad (EUFOR TCHAD/RCA 2007 – 2009).

Z výše uvedeného jasně vyplývají prioritní oblasti zahraniční politiky ČR. Jedná se v první řadě o neklidnou oblast jihovýchodní Evropy, ve které stále probíhají konflikty především etnického rázu. Dále se ČR angažuje v oblastech relativně vzdálených, a to v oblasti střední Asie stabilně v Iráku, Afghánistánu a příležitostně i v sousedním Pákistánu. Dodnes Armáda ČR působila v jedné mírové operaci na africkém kontinentu, v Čadu.

Proč má však Česká republika zájem na tom, aby se zlepšila situace v těchto relativně vzdálených asijských či afrických zemích? Když pomineme již zmiňované spojenecké závazky vůči mezinárodním organizacím, jedná se obecně o omezování chudoby, případně i následků přírodních katastrof v těchto konfliktních oblastech a dále pokud možno nastolení stabilního režimu jako takového. Takováto stabilizace země je základním předpokladem možnosti dalšího rozvoje a případných následných zahraničněpolitických a ekonomických zájmů ČR. Druhým důvodem je strach z globálního šíření jevů, které ale znovu pramení z chudoby a nejistoty ve společnosti, nebo se jedná o radikální náboženská přesvědčení. Řeč je o teroristických aktivitách, které neznají hranic, ale na druhé straně i možných nemocech, které by se v dnešním propojeném světě mohly rychle rozšířit i do jiných, relativně vzdálených zemí.

Angažovanost ČR v těchto vzdálených oblastech však vyplývá i z faktu, že vstupem ČR především do NATO se podstatně rozšířilo její bezpečnostní prostředí, které ovlivňuje chování země v rámci její bezpečnostní, respektive zahraniční politiky. Zároveň se také zvýšila možnost výskytu bezpečnostních hrozeb, kterou takto široké bezpečnostní prostředí do jisté míry předurčuje. Vstupem do NATO se rozšířila agenda ČR v oblasti bezpečnosti, zejména působení na zahraničních misích, která s sebou v souvislosti s členstvím USA v NATO nese i riziko napadení teroristickými organizacemi.

Česká republika tak i přes toto podstupované bezpečnostní riziko v konečném důsledku svým působením v zahraničních misích prozatím nepřímě chrání bezpečnost svých občanů.

Další prioritou zahraniční politiky ČR je její plnohodnotné členství v regionálních organizacích, zejména Visegrádské čtyřce, Středoevropské iniciativě a organizaci ekonomického charakteru CEFTA.

Co se bilaterálních vztahů týče, ČR se ve své zahraniční politice zaměřuje především na dobré vztahy se sousedy a dále se zeměmi EU a NATO. Udržuje bilaterální vztahy s ostatními státy světa, se kterými má navázané diplomatické styky. V tomto případě se jedná nejčastěji o formu ekonomické, vědecké či kulturní spolupráce. Bilaterální vztahy tvoří základ vztahů ČR s vnějším prostředím.⁵⁰

3.1 Postavení Afghánistánu v zahraniční politice ČR

Česká republika se od pádu Tálibánu v Afghánistánu snaží s touto zemí o vztahy na multilaterální i bilaterální úrovni.⁵¹ Když pominu vzájemné vztahy ekonomického, vědeckého a kulturního charakteru, zaujímá dnes Afghánistán v bezpečnostní oblasti zahraniční politiky ČR díky jejím spojeneckým závazkům vůči NATO významné postavení. Česká republika se v této zemi účastní zahraniční mise této vojenské

⁵⁰ *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha, 2003. 22 s. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný na internetových stránkách Ministerstva obrany:

<http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf>.

⁵¹ ČR vládu Tálibánu neuznala, a tudíž v této době neměla s Afghánistánem žádné diplomatické styky.

organizace, a tudíž celkové postkonfliktní rekonstrukce státu. Toto zapojení blíže rozvedu v případové studii v závěrečné části této práce.

Co se zahraniční rozvojové pomoci týče, Afghánistán patří podle vládní *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007*⁵² mezi 20 prioritních zemí.⁵³ Teritoriálními prioritami jsou pak podle této koncepce jihovýchodní Evropa, země bývalého SSSR, Blízký východ, jižní, jihovýchodní a východní Asie, subsaharská Afrika a Latinská Amerika. V dokumentu *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*⁵⁴ z roku 2006 je toto zařazení Afghánistánu dále specifikováno jako střednědobá priorita.⁵⁵

⁵² *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007*. [online].

[cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/public/7/36/4a/18290_14945_zrp_cz.pdf>.

⁵³ Dnes by se kvůli nezávislosti Kosova ze 17. února 2008 jednalo o 21 zemí.

⁵⁴ *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.czda.cz/download.php?id=55>>.

⁵⁵ Ve skupině střednědobě prioritních zemí je Afghánistán společně s Irákem, zatímco ve skupině prioritních zemí jsou Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko a Černá Hora, Vietnam a Zambie.

4 Význam postkonfliktní rekonstrukce při řešení konfliktu v Afghánistánu

Postkonfliktní rekonstrukce je jednou z fází průběhu konfliktu. Teoreticky se jedná o fázi závěrečnou, která se však v praxi často uskutečňuje během celého konfliktu. Toto je případ i současného konfliktu v Afghánistánu. První fáze operace Trvalá svoboda s úkolem sesadit vládu Tálibánu probíhala jako vrcholné stadium tamějšího konfliktu méně než dva měsíce, avšak po jejím úspěšném skončení situace v zemi přesto nebyla stabilizovaná a konflikt jako takový pokračoval dále. Současně s ním však probíhala a stále probíhá postkonfliktní rekonstrukce země, jejímž cílem je postkonfliktní urovnání vztahů, obnovení míru a celková stabilizace válkou postiženého státu. Takováto rekonstrukce pomáhá vytvořit politické, ekonomické, sociální a bezpečnostní struktury ve společnosti, které by afghánskému lidu pomohly vytvořit lepší budoucnost. Fáze postkonfliktní rekonstrukce je nejcitlivějším a také nejdéle trvajícím stadiem konfliktu.

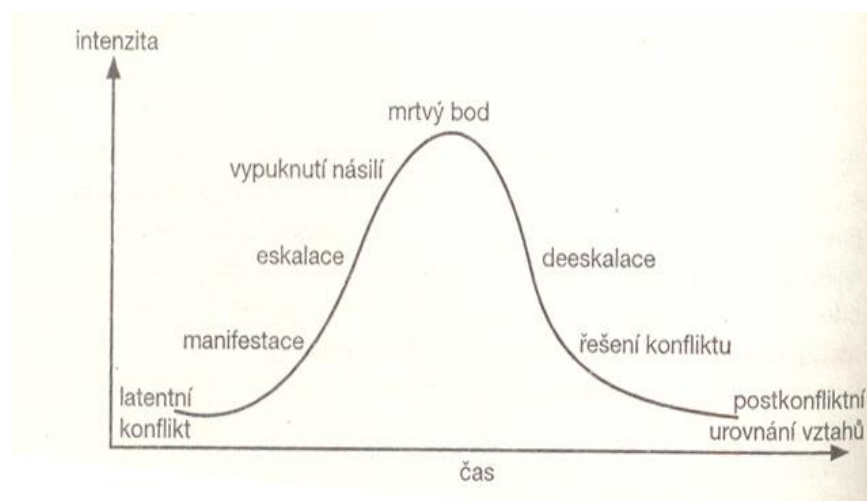
Samotný pojem „postkonfliktní rekonstrukce“ byl použit už v roce 1995 Světovou bankou, která jej definovala jako „*obnovení socioekonomických struktur ve společnosti a vytvoření podmínek pro funkční mírovou společnost fungující na právním základě*“.⁵⁶ Podle toho, co bylo již dříve v textu zmíněno, tato definice přesně popisuje i moderní pojetí postkonfliktního urovnávání vztahů.⁵⁷

Na Obrázku 1 je graficky znázorněn průběh konfliktu. Jedná se o osm jeho základních fází, z nichž fáze postkonfliktního urovnání vztahů je, jak již bylo dříve řečeno, fází poslední. Toto schéma není univerzálně použitelné pro všechny konflikty, neboť ne každý konflikt prochází všemi těmito fázemi. Fáze se také v průběhu jednotlivých konfliktů mohou opakovat.

⁵⁶ *Post-Conflict Reconstruction: The Role of The World Bank*. Washington D.C. : World Bank, 1998.

⁵⁷ Termín prakticky stejného významu „poválečné budování míru“ (post-war peace-building) byl však použit již dříve, a to v dokumentu *Agenda pro mír* (An Agenda for Peace) vydaném v roce 1992 tehdejším generálním tajemníkem OSN Butrus Butrus-Ghálím. *An Agenda for Peace*. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný na stránkách OSN: <<http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>>.

Obrázek 1: Dynamika a stadia konfliktu

Zdroj: WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80 7178-390-0. s. 50

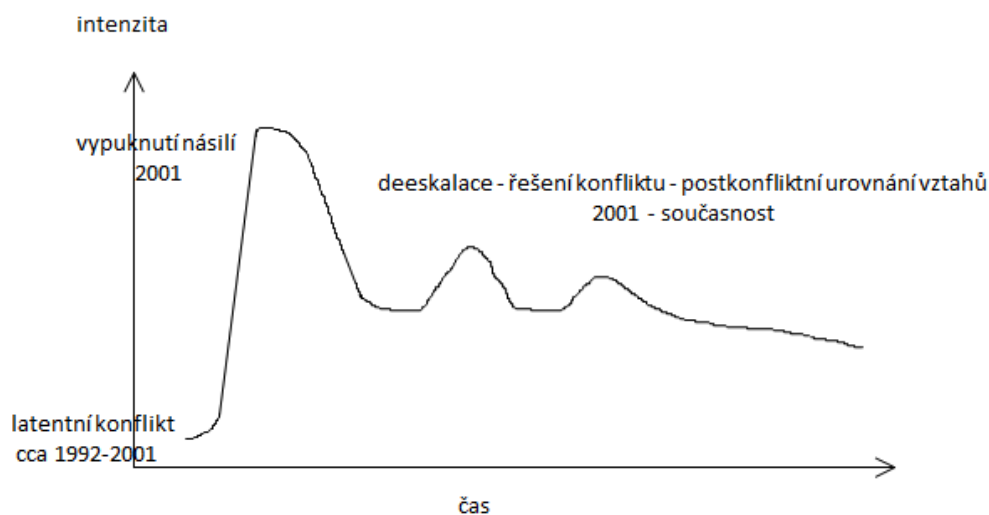
Když se pokusím o praktickou aplikaci tohoto teoretického schématu průběhu konfliktu na současný konflikt v Afghánistánu, za latentní fázi lze považovat období před rokem 2001, tj. období vlády Tálibánu, kdy byl potenciál pro vznik konfliktu jasně přítomný a otázka nějaké formy zásáhnutí mezinárodního společenství v této zemi, minimálně co se ochrany lidských práv týče, byla jen otázkou času. Spouštěčem aktivit mezinárodního společenství v Afghánistánu se nakonec staly teroristické útoky z 11. září 2001.

Protože se jednalo a stále jedná o konflikt asymetrického charakteru, fáze manifestace a eskalace konfliktu v tradičním pojetí, kdy dvě strany sporu formulují svá stanoviska a zaujímají bojové pozice, byly přeskočeny a došlo hned k vypuknutí násilí. Díky nečekanosti teroristických útoků tak křivka průběhu tohoto konfliktu stoupá hned od začátku strmě vzhůru.

Domnívám se, že díky rychlé a ve smyslu sesazení vlády Tálibánu úspěšné reakci mezinárodního společenství v čele s USA se nedosáhlo taktéž mrtvého bodu. V tomto momentě již byla zahájena postkonfliktní rekonstrukce země. Tato skutečnost však neznamená, že by konflikt nepokračoval dál, naopak, konflikt v zemi stále trvá, ale je ve fázi deeskalace s občasnými výkyvy v podobě nečekaných tálibánských útoků na přítomné síly mezinárodního společenství. Tato fáze deeskalace konfliktu, kdy se zúčastněné strany snaží o spolupráci a hledání řešení přijatelného pro všechny aktéry, probíhá současně s fází řešení konfliktu a postkonfliktním urovnáním vztahů.

Výsledné grafické znázornění tohoto konkrétního případu by pak mohlo vypadat tak, jak je naznačeno na Obrázku 2.

Obrázek 2: Dynamika a stadia konfliktu v Afghánistánu

Zdroj: vlastní

Samotná postkonfliktní rekonstrukce probíhá ve třech fázích. V první fázi vstupují na scénu do konfliktem postižené země vnější aktéři, kteří formulují strategii, nástroje a mechanismy obnovy země. Druhá fáze je transformační, kdy se v předchozí fázi zformulované postupy zavádí do praxe a dochází k posilování jejich legitimacy a k ekonomické obnově, obnově soudního systému a mechanismů vládnutí v zemi. Závěrečná je fáze podpory dříve vzniklých procesů a celkově výsledků fází předchozích. V úspěšné postkonfliktní rekonstrukci právě tady dochází k oslabení vlivu vnějších aktérů a jejich následnému odchodu ze země.

4.1 Čtyři pilíře postkonfliktní rekonstrukce

Podle amerických odborníků na bezpečnostní studia Johna J. Hamra a Gordona R. Sullivana existují čtyři pilíře postkonfliktní rekonstrukce, které jsou nezbytné pro urovnání situace v konfliktu postižené zemi. Tyto pilíře jsou vzájemně provázané a podmíněné svou existencí, jeden bez druhého nemůže efektivně fungovat.⁵⁸

4.1.1 Bezpečnost

Prvním pilířem je bezpečnost, jelikož její zajištění je podmínkou realizace ostatních pilířů a potažmo i celé postkonfliktní rekonstrukce. Prvotním předpokladem pro nastolení bezpečnosti v zemi je ukončení válečného konfliktu, a to takovým způsobem, aby vznikl prostor pro další rekonstrukční aktivity, jako je působení mezinárodních humanitárních organizací a dalších státních i nestátních aktérů v oblasti. Především se jedná o mezinárodní dohled nad uzavřeným příměřím a dodržováním mírových dohod a bezpečnost pro místní obyvatele. V bezpečnostní oblasti jde také o posílení základních bezpečnostních složek státu, především policie.

V Afghánistánu působí s tímto cílem nadále oddíly OEF, které bojují proti Al-Káidě a Tálibánu, neboť hrozba útoků z jejich strany stále přetrvává. Základním problémem nekončící rekonstrukce země po konfliktu je to, že Tálibán byl sice formálně poražen a v zemi teoreticky nevládne, ale jeho členové nebyli dopadeni a souzeni. Uprchli a schovávají se buď v Afghánistánu, kde je kvůli náročnému horskému terénu téměř nemožné je vystopovat, nebo v sousedních zemích, například Pákistánu, ačkoli to tamější vláda popírá. Také se můžou schovávat ve vzdálenějších zemích, odtud široká územní působnost OEF.

Jednotky OEF spolupracují s Afghánskými prozatímními orgány (AIA) a dvěma subjekty Afghánských národních bezpečnostních sil (ANSF), kterými jsou Afghánská národní armáda (ANA) a místní policejní složka (ANP). Všichni tito vnitřní aktéři dále

⁵⁸ HAMRE, J. J., SULLIVAN, G. R. Toward Postconflict Reconstruction. In *The Washington Quarterly*. Autumn 2002, Vol. 25, No. 4, s. 85-96. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný v databázi EBSCO: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=12&hid=109&sid=d68b3940-7423-4df0-be2e-938112dc43e8%40sessionmgr104>>.

spolupracují s misí NATO International Security Assistance Force (ISAF). Mise OSN v Afghánistánu (UNAMA), která spolupracuje s afghánskou vládou a ISAF, vedla v zemi v letech 2003 – 2006 program DDR⁵⁹ proti ilegálním milicím. Tento program byl v roce 2005 nahrazen programem DIAG⁶⁰ s obdobnou náplní, ale rozdílným vedením v podobě místních autorit.

Bezpečnostní situace v Afghánistánu se zhoršila po americké invazi do Iráku v roce 2003, kdy taktiky boje⁶¹ použité proti intervenujícím spojeneckým silám v této zemi se přenesly do afghánského konfliktu. K dalšímu zhoršení bezpečnostní situace pak došlo v letech 2008 – 2009, kdy Tálibán opět hojně podnikal útoky na síly mezinárodního společenství. Tomuto zhoršení předcházely poměrně slibný celkový vývoj v Afghánistánu a částečné úspěchy mezinárodních spojeneckých sil v této oblasti.

V případě Afghánistánu se do bezpečnostního pilíře jako zvláštní znak postkonfliktní rekonstrukce řadí také boj s narkotiky, který teoreticky patří do agendy druhého pilíře zabývajícího se právem a pořádkem v zemi, v případě Afghánistánu má však praktické místo v pilíři prvním. Je tomu tak proto, že ANP je zodpovědná za vedení všech operací za účelem vymýcení obchodu s narkotiky.

Pěstování opia má v Afghánistánu dlouhou tradici a tato země je dlouhodobě jeho největším světovým producentem. Produkce opia dramaticky vzrostla v 80. letech 20. století, za vlády Tálibánu však byla výrazně snížena, a to nejvíce v roce 2001, kdy došlo k téměř osmnáctinásobnému poklesu.⁶² V roce 2005 afghánské opium tvořilo 87 % světové produkce.⁶³ Nejvíce této drogy se pěstuje v jižních a západních oblastech země, kde působí síť organizovaného zločinu a tamější provincie patří i díky tomuto faktu k nejnebezpečnějším v zemi. Největší část produkce opia putuje do zemí západní Evropy.⁶⁴

⁵⁹ Disarmament, Demobilization, Reintegration.

⁶⁰ Disbandment of Illegal Armed Groups.

⁶¹ Především asymetrická válka.

⁶² Afghanistan Opium Survey 2009. *United Nations Office on Drugs and Crime*. December 2009. [online]. [cit. 2010-04-13]. s. 10. Dostupný z WWW: <http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afgh-opiumsurvey2009_web.pdf>.

⁶³ Summary Findings of Opium Trends in Afghanistan 2005. *United Nations Office on Drugs and Crime*. September 12, 2005. [online]. [cit. 2010-04-13]. s. 8. Dostupný z WWW: <http://www.unodc.org/pdf/afghanistan_2005/annex_opium-afghanistan-2005-09-09.pdf>.

⁶⁴ ZENKEVICIUS, G. Post-Conflict Reconstruction: Rebuilding Afghanistan – Is That Postconflict Reconstruction? In *Baltic Security & Defence Review*, 2007, Vol. 9, s. 28-56. [online]. [cit. 2010-04-13]. s. 21. Dostupný v databázi EBSCO:

4.1.2 Spravedlnost a usmíření

Druhým pilířem postkonfliktní rekonstrukce je spravedlnost a usmíření. V této fázi se usiluje o vytvoření fungujícího právního systému a nezávislých soudních orgánů. Spadá sem také dohled nad dodržováním lidských práv ve společnosti a zejména jejich kodifikace.

V počáteční fázi postkonfliktní rekonstrukce byla jako prozatímní ústava přijata ústava z roku 1964. Za pomoci mezinárodního společenství se v Afghánistánu formuje místní soudní systém v souladu nejen s islamistickými principy, ale i mezinárodními standardy. Protože se jedná o muslimskou zemi, ve které je dodržováno islámské právo *šaría* a v některých horských oblastech tamější kmeny navíc vyznávají ještě své zvyklosti, které jsou dokonce nadřazeny i islámskému právu, je vytvoření stabilního právního systému a soudnictví velice složitým úkolem. V oblasti zmiňovaných lidských práv se v zemi angažují především mezinárodní nevládní organizace zabývající se přímo touto problematikou.

4.1.3 Sociální a ekonomický blahobyt

Třetím pilířem postkonfliktní rekonstrukce je sociální a ekonomický blahobyt, který by měl uspokojovat základní lidské sociální a ekonomické potřeby. V praxi znamená humanitární pomoc a fungující zdravotní a vzdělávací systém. Pokud v této oblasti dojde ke stabilizaci situace, humanitární pomoc následně vede k žádoucímu dlouhodobému sociálně-ekonomickému rozvoji země. Jestliže jsou sociální a potažmo i ekonomické podmínky v dané zemi již relativně dostatečné, může ve třetí fázi postkonfliktní rekonstrukce dojít k případnému organizovanému návratu uprchlíků zpět do vlasti. Na úrovni sociálního a ekonomického blahobytu také fakticky závisí konfliktní potenciál země.

V Afghánistánu cíle třetího pilíře rekonstrukce společnosti naplňují programy místních i mezinárodních vládních i nevládních organizací. Prospěšné jsou také tzv. provinční rekonstrukční týmy jednotlivých států fungujících v rámci ISAF, které

se zaměřují právě na sociální aspekty poválečné společnosti. Jejich role bude blíže specifikována níže.

4.1.4 Vládnutí a politická účast

Posledním pilířem složitého a zdlouhavého procesu obnovy země po proběhlém konfliktu je vládnutí a politická účast. Tímto se myslí vytvoření legitimních a efektivních politických a správních institucí, nejlépe formou reprezentativních struktur a také podpora veřejného sektoru. Politickým zástupcům by se měla zajistit jejich legitimita, a to nejlépe v demokratických volbách. V této fázi je také důležité omezení korupce a pokud možno celkové byrokracie ve státní správě. V neposlední řadě tento bod zajišťuje i položení základních struktur občanské společnosti a systému místních nevládních organizací.

Pro praktické plnění principů čtvrtého pilíře jsou důležité závěry Bonnské konference, která proběhla v prosinci roku 2001. Na této konferenci, kterou iniciovala OSN v duchu své dříve deklarované centrální role v řešení afghánského konfliktu⁶⁵, jednaly Spojené národy se zástupci všech afghánských frakcí kromě Tálíbanu.⁶⁶ Výstupem byla *Bonnská dohoda* z 5. prosince 2001⁶⁷, která obsahovala čtyři důležité body strategie postupu v poválečném Afghánistánu. Pro otázku vládnutí a politické účasti je z těchto deklarovaných bodů důležité vytvoření již dříve zmiňovaného systému přechodných orgánů AIA. Mezi tyto orgány patřily Přechodná správa, kmenová rada *Lója džirga* a Nejvyšší afghánský soud. Přechodná správa se měla zabývat každodenními státními záležitostmi a připravovat podmínky pro právní pořádek a dobré vládnutí v zemi.⁶⁸ V čele mnohonárodnostní prozatímní vlády složené z jednotlivých etnických frakcí afghánské společnosti, kde klíčové posty zastávali zástupci Severní

⁶⁵ Viz Rezoluci RB OSN č. 1378 (2001). [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/638/57/PDF/N0163857.pdf?OpenElement>>.

⁶⁶ Zde by se dala vypožorovat potenciální chyba ve zvolené taktice, kdy mezinárodní společenství uplatňovalo v té době všeobecně přijímanou politiku nevyjednávání s teroristy.

⁶⁷ *Bonn Agreement*. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>>.

⁶⁸ Dalšími body jsou legitimizace mezinárodní intervence v zemi, konkrétně oprávnění mezinárodních mírových sil k udržování míru v Kábulu a stažení Severní aliance z Kábulu, dále spolupráce mezinárodního společenství v boji proti narkotikům, zločinu a terorismu a nakonec obnovení platnosti ústavy z roku 1964.

aliance, stanul v červnu roku 2002 paštunský vůdce Hamid Karzái, kterého *Lója džirga* zvolila afghánským prezidentem.⁶⁹

Novou ústavu, již šestou v dějinách Afghánistánu, nahrazující Bonnskou dohodou ustanovenou prozatímní ústavu z roku 1964, schválila *Lója džirga* v lednu roku 2004. Afghánistán se tak stal z islámského emirátu⁷⁰ islámskou republikou. Prvními volbami konanými v zemi po americké vojenské intervenci byly v říjnu roku 2004 volby prezidentské. Prezidentem Afghánistánu se stal Hamid Karzái, který porazil svých sedmnáct protivníků. Nutno také zmínit, že volební účast byla 80%⁷¹, za což by se nemusela stydět ani leckterá vyspělá demokratická země. Afghánský prezident obhájil svůj post také v dalších prezidentských volbách v srpnu, respektive v listopadu roku 2009.⁷² Parlamentní volby a volby do provinčních rad byly plánovány na období dubna a května 2005, avšak kvůli problému s vytyčováním volebních okrsků a registrací voličů musely být odloženy. Volby do parlamentu se tak konaly v září 2005, po 35 letech.

Na Bonnskou dohodu (2001) navazují další dokumenty, které dále specifikují průběh a aktéry postkonfliktní rekonstrukce s přihlédnutím k aktuálním podmínkám v zemi. Prvním takovým důležitým dokumentem je *Afghanistan Compact*, který byl přijat na Londýnské konferenci OSN na počátku roku 2006 a který specifikuje strategii postkonfliktní rekonstrukce země a její vnitřní i vnější aktéry v následujícím pětiletém časovém horizontu.⁷³ Přijetí *Afghanistan Compact* bylo umožněno po úspěšném splnění cílů obsažených v Bonnské dohodě, jejichž implementace byla završena vydáním nové ústavy (2004) a vyhlášením prezidentských (2004) a parlamentních (2005) voleb. Na *Afghanistan Compact* dále navazuje první vydání dokumentu afghánské vlády

⁶⁹ V Afghánistánu funkce prezidenta a předsedy vlády splývají.

⁷⁰ Islámským emirátem byl Afghánistán označován za vlády Tálibánu v letech 1996 – 2001, předtím byl pod tlakem muslimského duchovenstva označován jako islámský stát, komunistický režim po roce 1978 vydával zemi za demokratickou republiku. Do té doby byl Afghánistán jednoduše republikou či ještě dříve královstvím.

⁷¹ KATZMAN, K. *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy*. March 1, 2010. [online]. [cit. 2010-04-14]. s. 16. Dostupný z WWW: <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>>.

⁷² V prvním, srpnovém kole voleb byl výsledek kvůli rozsáhlým podvodům upraven, desetitisíce hlasů byly anulovány. Druhé, listopadové kolo se po odstoupení Karzáiho protikandidáta Abdulláha Abdulláha již nekonalo a mezinárodní volební komise jmenovala afghánským prezidentem jediného zbylého kandidáta Hamida Karzáiho.

⁷³ *Afghanistan Compact*. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf>.

Národní strategie rozvoje Afghánistánu (ANDS-I)⁷⁴, který po dvou letech nahradil dokument stejného typu, který určuje žádoucí vývoj země na léta 2008 – 2013 (ANDS-II).⁷⁵ Oba tyto vládní dokumenty respektují jak body Afghanistan Compact, tak i *Rozvojové cíle tisíciletí* (MDGs)⁷⁶. MDGs operují s časovým horizontem do roku 2015, afghánské národní strategie zmiňují rok 2020. ANDS-II uvádí osm pilířů obnovy afghánské společnosti⁷⁷, jejichž obsah se však ve výsledku nijak neliší od výše zmíněných čtyř teoretických pilířů postkonfliktní rekonstrukce. Jako národní prioritu ANDS-II uvádí ještě před bezpečností zemědělství, což vysvětluje vysokým procentem populace (80 %) závislé na některé z forem zemědělství.⁷⁸

Při uvádění takovýchto základních opěrných bodů do praxe je nutné mít na mysli fakt, že primární odpovědnost a vedoucí roli v procesu přeměny musí hrát místní organizace a místní lidé. Jen tak se zaručí respektování nově vytvořených institucí a společenských struktur.

Klíčovými charakteristikami peacebuildingových operací jsou mnohostrannost prováděných aktivit, partnerství mezi aktéry rekonstrukce země a harmonizace jejich činností.⁷⁹ Na Obrázku 3 je znázorněno dosažení efektivity spoluprací tří skupin aktérů postkonfliktní rekonstrukce, kterými jsou vnější a vnitřní aktéři a také místní lidé coby příjemci.

Další podmínkou úspěšné postkonfliktní rekonstrukce je multilaterální přístup a nestrannost zúčastněných aktérů, která je však nejvíce zajištěna zapojením nevládních

⁷⁴ *Afghanistan National Development Strategy*. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <[http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/KHII-6LK3R2-unama-afg-30jan2.pdf/\\$File/unama-afg-30jan2.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/KHII-6LK3R2-unama-afg-30jan2.pdf/$File/unama-afg-30jan2.pdf)>.

⁷⁵ *Afghanistan National Development Strategy, 2008-2013*. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.embassyofafghanistan.org/documents/Afghanistan_National_Development_Strategy_eng.pdf>.

⁷⁶ Millennium Development Goals, přijaty OSN v září roku 2000, jsou převážně socioekonomického charakteru.

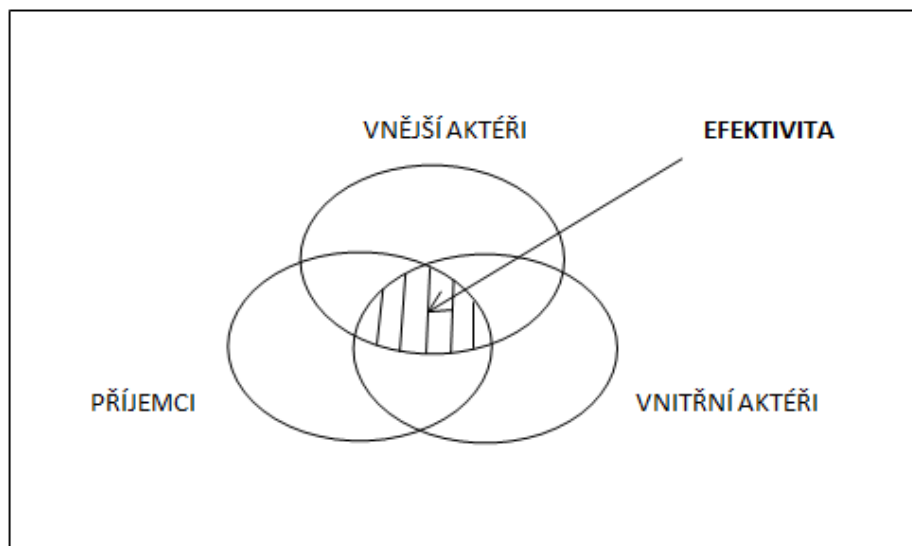
⁷⁷ Těmito pilíři jsou bezpečnost, dobré vládnutí, infrastruktura a přírodní zdroje, vzdělání a kultura, zdraví a výživa, zemědělství a rozvoj venkova, sociální ochrana a ekonomické vládnutí. *Afghanistan National Development Strategy, 2008-2013*. [online]. [cit. 2010-04-14]. s. 46. Dostupný z WWW: <http://www.embassyofafghanistan.org/documents/Afghanistan_National_Development_Strategy_eng.pdf>.

⁷⁸ Tamtéž, s. 50.

⁷⁹ SAVAGE, O. A. J. Yes, but is it peacebuilding? Evaluating civil-military cooperation in Afghanistan. In ANKERSEN, Ch. (ed.). *Civil-military cooperation in post-conflict operations : emerging theory and practice*. London : Routledge, 2008. (Cass Military Studies) s. 103-142., s. 106. ISBN 978-0-415-42884-2.

organizací. Významu mezinárodních nevládních organizací se budu věnovat v následující kapitole v souvislosti se zapojením ČR do afghánského konfliktu.

Obrázek 3: Dosahování efektivity

Zdroj: vlastní na základě SHALEV, O. Constructing a Multi-dimensional Perspective of Multiculturalism in Armed Forces. In COOPS, C. M., TRESCH, T. S. (ed). *Cultural Challenges in Military Operations*. Rome : Nato Defense College, 2007. (NDC Occasional Paper, No. 23) [online]. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.ndc.nato.int/about/quick_search.php?icode=4>. s. 138.

Velice užitečné pro efektivní řešení postkonfliktní situace je také zahrnutí sousedních zemí či rovnou všech států regionu do jejího řešení. Toto je však v případě Afghánistánu velice složité, neboť jeho sousedy jsou většinou také nestabilní země. Navíc v této oblasti mají své strategické zájmy západní mocnosti, a tak zapojení regionálních aktérů do řešení konfliktu by možná bylo účinnější, v praxi však spíše nepřipadá v úvahu.

Ačkoli jsou afghánské instituce stále slabé a Afghánistán i nadále zůstává závislý na pomoci zvenčí, mezinárodní společenství, konkrétně NATO, podle posledních informací plánuje svůj postupný odchod, respektive předání kontroly země místním úřadům, a to již v tomto roce.⁸⁰

⁸⁰ NATO: *Začneme předávat kontrolu nad Afghánistánem, ale neutečeme*. [online]. [2010-04-22] [cit. 2010-04-24]. Dostupný na serveru iDNES.cz: <http://zpravy.idnes.cz/nato-zacneme-predavat-kontrolu-nad-afghanistanem-ale-neuteceme-pvu-/zpr_nato.asp?c=A100422_103153_zpr_nato_inc>.

5 Role České republiky v postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu

Jak již bylo výše zmíněno, Česká republika má stejně jako další státy euroatlantického regionu zájem na stabilní situaci v oblasti střední Asie. Svoji zahraniční bezpečnostní politiku koordinuje nejen s ostatními evropskými státy v rámci SZBP (CFSP)⁸¹ EU, ale také s dalšími státy Severoatlantické aliance. A právě v rámci NATO se ČR aktivně zapojuje do postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu.

5.1 NATO ISAF

Jednotky OEF, které v Afghánistánu po invazi v roce 2001 i nadále zůstaly, se zaměřovaly na boj s teroristy, ale neposkytovaly bezpečnost afghánskému lidu. Proto bylo potřeba vytvořit další jednotky, které by se zabývaly i jinými aspekty dlouhodobé postkonfliktní rekonstrukce. Rezolucí RB OSN č. 1386 z 20. prosince 2001 byly v souladu s Dodatkem I Bonnské dohody⁸² vytvořeny již zmiňované Mezinárodní síly na podporu bezpečnosti (International Security Assistance Force, ISAF), jejichž úkolem bylo „*spolupracovat s AIA v udržování bezpečnosti v Kábulu a jeho přilehlých oblastech...*“.⁸³ Protože byla působnost jednotek ISAF pouze v oblasti hlavního města a přilehlého okolí nedostatečná, byl jim později mandát rezolucí RB OSN č. 1510 z 13. října 2003 rozšířen na celé území Afghánistánu.⁸⁴ Ve vedoucí pozici ISAF se vystřídaly Velká Británie, Turecko, Německo a Nizozemsko. V srpnu roku 2003 převzalo velení ISAF NATO a tato operace se tak stala operací alianční.

Jednotky ISAF jsou v současnosti složeny ze všech 28 členů Severoatlantické aliance a jejich partnerských zemí. V zemi v rámci této operace působí celkem 89 476

⁸¹ Společná zahraniční a bezpečnostní politika; Common Foreign and Security Policy.

⁸² Dodatek I – Mezinárodní bezpečnostní síla. *Bonn Agreement. Annex I: International Security Force*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>>.

⁸³ Rezoluce RB OSN 1386 (2001). [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>>.

⁸⁴ Rezoluce RB OSN 1510 (2003). [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/555/55/PDF/N0355555.pdf?OpenElement>>.

osob⁸⁵. Akce ISAF jsou závislé na politice států, které je vedou. Ve vedení mise se po půl roce jednotlivé členské státy na základě rotačního principu střídají, což umožňuje i malým státům hrát velkou roli v rámci mezinárodního vedení afghánské rekonstrukce.

K praktickému rozšíření ISAF po celé zemi bylo zapotřebí několik let a jako nejlepší varianta naplnění tohoto cíle, tedy spojenecké kontroly nad celým Afghánistánem, se ukázalo být vytváření tzv. provinčních rekonstrukčních týmů (PRT), které, jak už z názvu vyplývá, jsou přítomny v jednotlivých afghánských provinciích a zaměřují se na úkoly, které ta která provincie potřebuje.

5.1.1 Provinční rekonstrukční týmy

Úkolem PRT je zajistit v provinciích podporu ústřední vlády, bezpečnost tamějších obyvatel a koordinovat i aktivně podporovat projekty místní rekonstrukce. První PRT podle amerického konceptu začal fungovat v prosinci roku 2002 v relativně bezpečném prostředí na severu Afghánistánu. Zpočátku existovalo sedm PRT, z nichž pouze dva – britský a německý – fungovaly pod ISAF, zbylých pět amerických příslušelo OEF.

Výhodou PRT je fakt, že působí na místě, kde je potřeba, starají se o celou provincii a neomezují se pouze na velká města. Mohou tudíž být více v kontaktu s místními lidmi a lépe porozumět jejich potřebám, které pomohou dále realizovat. Také mohou zlepšit zejména bezpečnostní situaci v regionu už jen svou přítomností.⁸⁶

Každý PRT má dvě složky, vojenskou a civilní, přičemž vojenská složka nad tou civilní, co se počtu osob týče, převažuje. PRT mívá zpravidla 60 – 100 členů⁸⁷, ale tento počet i jeho složení se mění v závislosti na čase a konkrétním umístění. Na jihu země, kde je situace díky tamějšímu vlivu kmenových náčelníků nejhorší, a také

⁸⁵ ISAF Key Facts and Figures. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW:

<<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.

Výčet jednotlivých zemí spolu s počty jejich vyslaných vojáků v NATO ISAF viz Příloha 8.

⁸⁶ Toto je však sporné, neboť jsou známy případy, kdy se Tálibán zaměřil na nějakou oblast právě z důvodu, že tam byly přítomny spojenecké síly.

⁸⁷ McNERNEY, M. Cimic on the edge. Afghanistan and the evolution of civil-military operations. In ANKERSEN, Ch. (ed.) *Civil-military cooperation in post-conflict operations : emerging theory and practice*. London : Routledge, 2008. (Cass Military Studies) s. 173-198. ISBN 978-0-415-42884-2.

ve východních provinciích při hranicích s Pákistánem je vojenská složka PRT z bezpečnostních důvodů posílena. Úkolem vojenské složky však není z vlastního popudu s teroristy aktivně bojovat, ve smyslu tyto boje vyhledávat.⁸⁸ Hlavní úkoly PRT vykonávají civilní pracovníci, kteří jsou odborníky v různých oblastech, nejčastěji lékaři, právníci, stavební inženýři, ekonomové, experti na telekomunikace a experti v oblasti civilního letectví. Vnitřní organizační a projektová struktura jednotlivých národních PRT se výrazně liší. Na provincie dohlížejí PRT buď samostatně, nebo ve spolupráci s ANA či ANP. Postupně byl počet PRT navyšován tak, aby mohly fungovat v co největším počtu provinciích. Úkolem PRT je dále zajišťovat bezpečnost pracovníkům mezinárodní pomoci, respektive nevládním organizacím, které v oblasti také působí. Tady však můžou PRT narazit na překážku v podobě neochoty spolupráce nevládních organizací, které by tímto narušily svou neutralitu. Díky své vojenské složce však mohou PRT na rozdíl od nevládních organizací působit i v nebezpečných oblastech.

V současnosti funguje v Afghánistánu 26 PRT ve 32 provinciích a na jejich fungování se podílí jednotky 44 států.⁸⁹ Pro stálou mezinárodní vojenskou přítomnost v každé provincii by bylo nutné vést 34 PRT.⁹⁰ Vedoucím státem je USA, které na tomto postu vystřídal předchozí Nizozemsko. Všechny PRT jsou pod ISAF, a to i ty, které jsou vedeny USA, čímž je zajištěna větší efektivita jejich práce.

Přínos koncepce PRT je především v tom, že se v oblasti svého civilního působení snaží chovat jako nevládní organizace. Svojí charakteristikou a způsobem práce se jim snaží co nejvíce přiblížit. Mohou tudíž navázat lepší vztahy s místními obyvateli, které jsou velice důležité a představují základ úspěšné rekonstrukce země. Když se do projektů prováděných v zemi zapojí sami místní obyvatelé, má to výhodu nejenom v tom, že se jim tímto poskytne práce, ale důležitý je i morální dopad, protože tyto lidé budou vědět, že si to či ono zrealizovali sami a tím pádem si toho budou více vážit. Tímto přístupem je zaručena větší efektivita daného projektu ve smyslu jeho využívání místním obyvatelstvem po ukončení dohledu mezinárodních sil.

⁸⁸ Tímto se ISAF liší od OEF.

⁸⁹ *ISAF Key Facts and Figures*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.

Mapa rozmístění PRT a jejich regionálního vedení viz Příloha 7.

⁹⁰ Afghánistán se administrativně člení právě na 34 provinciích. Mapa tohoto členění viz Příloha 2.

5.1.2 Česká republika – zapojení Armády ČR

Armáda ČR se poprvé angažovala v projektech PRT v letech 2005 – 2007, kdy působila pod vedením SRN ve Fajzabádu v provincii Badachšán na severovýchodě země. Vojáci se podíleli na všech úkolech PRT, včetně ochrany příslušníků tohoto týmu, patrolování a průzkumu, monitorování a hodnocení bezpečnostní situace, podpory vládních a nevládních organizací a také výcviku ANP. Od počátku vlastní jednotkou civilně-vojenské spolupráce (CIMIC)⁹¹ plánovali a samostatně realizovali rekonstrukční a humanitární projekty.

Česká republika se také od roku 2004 podílí na zabezpečení chodu kábulského letiště (KAIA). V rámci tohoto projektu se v roce 2006 ČR poprvé dostala do úlohy vedoucího národa operace ISAF, když na tomto letišti převzala vedení. V Kábulu dále operuje kontingent polní nemocnice a protichemická jednotka. Na jihu země v provincii Helmand působila pod vedením Velké Británie speciální skupina Vojenské policie. Pod ISAF dále působí česká vrtulníková jednotka. Čeští odborníci se v oblasti od roku 2007 angažovali i v rámci policejní mise EU EUPOL AFGHANISTAN. Konkrétně se jednalo o pět policistů působících ve Fajzabádu a v Kunduzu.

Při výše jmenovaných akcích ČR nasbírala dostatek zkušeností k tomu, aby mohla samostatně vytvořit schopný PRT. Vláda ČR 22. srpna 2007 vydala usnesení č. 928, v němž schválila dokument *Záměr působení České republiky v Afghánistánu v roce 2008* a v něm vyjádřila svůj souhlas s návrhem Ministerstva zahraničních věcí na vytvoření PRT v afghánské provincii Lógar v první polovině roku 2008.⁹² Záměr na papíře se stal skutečností 19. března 2008, kdy svou činnost začal společný projekt Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva obrany ČR, PRT v provincii Lógar na severovýchodě země, blízko hlavního města Kábulu. Za účelem větší efektivity českého působení v Afghánistánu byla ukončena česká přítomnost v německém PRT v provincii Badachšán. Přítomnost na letišti KAIA a v provincii Helmand však stále přetrvává. Český PRT tedy díky svému umístění spadá do oblasti Regional Command East (RC-E), kterou vedou Američané a kde působí deset z dvanácti amerických PRT, tudíž s nimi česká základna hojně spolupracuje. Český PRT pracuje v šesti z celkem

⁹¹ Civil-military co-operation.

⁹² Usnesení Vlády České republiky ze dne 22. srpna 2007 č. 928. *Vláda České republiky*. [online]. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2007&08-22>.

sedmi lógarských distriktů a jeho základnou je město Pol-e Alam. Tato oblast je jednou z nejnebezpečnějších, neboť se nachází blízko hranic s Pákistánem.

Český PRT má jako většina týmů takového typu vojenskou a civilní část. Vojenskou část tvoří 273⁹³ vojáků Armády ČR, kteří jsou i s technikou umístěni na americké základně Shank. Garantem vojenské části PRT je Ministerstvo obrany ČR. Civilní část tvoří deset⁹⁴ odborníků z různých oborů, kteří zajišťují rozvojové programy provincie. V týmu jsou stavební inženýři, hydrogeolog, zemědělský expert či veterinář. Český PRT má nejvíce diverzifikovanou skladbu civilních odborníků mezi stávajícími rekonstrukčními týmy v Afghánistánu.⁹⁵ V tomto roce se počet vojáků civilní složky navýší na dvanáct členů. Do týmu přibude expert v oblasti dobrého vládnutí a poradce v oblasti ekonomického rozvoje.⁹⁶ Garantem civilní části PRT je Ministerstvo zahraničních věcí ČR.

Český PRT musí, stejně jako ostatní PRT, pracovat v souladu s potřebami dané provincie a se zájmy afghánské vlády, která své priority definovala v dokumentech ANDS, Afghanistan Compact a Bonnské dohodě (viz výše). Tyto priority jsou z oblasti bezpečnosti, dobrého vládnutí ve smyslu právního státu a ekonomického a sociálního rozvoje společnosti. V oblasti bezpečnosti se český PRT podílí především na výcviku afghánských policistů, případně armády, pokud je v provincii přítomna, a poskytuje jim také potřebné vybavení. V otázce vládnutí se jedná o budování kapacit veřejné správy, a to jak na centrální, tak na regionální úrovni, kterou je třeba významně posílit. V rámci infrastruktury buduje PRT distribuční síť a vodní systémy. V oblasti vzdělávání jde o obnovu a budování škol a jejich vybavení. Ve zdravotnictví se jedná o imunizační programy a celkové zlepšení situace. Dále tento provinční rekonstrukční tým zajišťuje projekty na podporu zemědělství a ochrany životního prostředí. Zajímavá je také snaha

⁹³ *Provinční rekonstrukční tým ČR v Lógaru. Základní fakta o PRT.* [online]. [2008-03-30] [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW:

<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ *Civilní část PRT.* [online]. [2008-03-27] [cit. 2010-04-28]. Dostupný z WWW:

<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/civilni_tym/civilni_cast_prt.html>.

⁹⁶ *Perspektivy účasti České republiky na stabilizaci Afghánistánu 2010 – 2012.* Informační materiál a doporučení. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2009. [online]. [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW:

<http://www.mzv.cz/public/df/c1/83/449626_314519_Strategie_pro_Afghanistan.pdf>.

podpořit v zemi vybudování nezávislých médií.⁹⁷ Tyto úkoly většinou pokrývají základní potřeby lidského života, které jsou v zemi postižené válkou nedostatkovým zbožím. S touto situací má pomoci právě mezinárodní společenství ve spolupráci s afghánskou vládou. Při realizaci veškerých rozvojových projektů je také zdůrazňována nutnost aktivního zapojení místního obyvatelstva, která má pomoci jejich budoucímu praktickému využívání bez dohledu mezinárodních sil.

Česká pravicová vláda přítomnost českých jednotek v Afghánistánu podporuje, zatímco opozice je zásadně proti a často argumentuje porušením pravidla nezasahování do vnitřních záležitostí státu (KSČM) nebo se populisticky odkazuje na běžné občany ČR (ČSSD). Toto politické pnutí bylo dobře viditelné na konci roku 2009, kdy měl českým jednotkám v Afghánistánu vypršet roční mandát a jednalo se o jeho prodloužení, a zejména navýšení počtu osob v této oblasti. Pro rok 2010 vláda ustoupila opozici a původně plánovaný maximální počet 600 vojáků klesl na 535 osob⁹⁸. Další návrhy na posílení české mise v Afghánistánu jsou projednávány průběžně.

5.1.3 ČR vs. jiné srovnatelně velké státy

Role malých států v peacekeepingových operacích a tím pádem i v postkonfliktní rekonstrukci je již kvůli jejich objektivním možnostem zapojení mnohem menší než států velkých, které mají mnohem větší kapacity.

Velikost států je obecně určována nejen jejich fyzickou rozlohou, ale z mezinárodněpolitického hlediska je důležitý počet obyvatel a velikost HDP, respektive jeho podíl na světovém HDP⁹⁹. Dalším znakem malého státu je také míra nerostného bohatství či velikost armády. Ve vojenských a potažmo i mírových operacích je za malý stát považována země, která má omezené aspirace, co se mezinárodní spolupráce týče, a má malý vojenský kontingent v misích, kterým

⁹⁷ Podrobné informace o konkrétní činnosti českého PRT viz v článku *Priority a projekty českého PRT v Lógaru*. [online]. [2009-05-21] [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/projekty/index.html>>.

⁹⁸ *Polovina lidí nechce české vojáky v Afghánistánu*. [online]. [2009-08-20] [cit. 2010-04-24]. Dostupný na serveru iDNES.cz: <http://zpravy.idnes.cz/polovina-lidi-nechce-ceske-vojaky-v-afghanistanu-ukazal-pruzkum-p8s-/domaci.asp?c=A090720_152650_domaci_bar>.

⁹⁹ Všechna vyjmenovaná kritéria sice dosud nejsou přesně definována, v případě obyvatelstva se však jedná nejčastěji o 15milionovou hranici (Helmut Kramer), v případě velikosti HDP je za hranici považován 1% podíl HDP země na světovém HDP (Karl Deutsch).

dominují její spoluaktéři z větších států. Malým státem lze dále označit stát s omezenými diplomatickými schopnostmi vyjednat jeho vyšší postavení ve vojenských/mírových operacích.¹⁰⁰

Podle této charakteristiky definování velikosti státu v souvislosti s jeho zapojením do válečných operací by se ČR, ač malý stát, dala považovat za zemi minimálně střední velikosti. Aspirace ČR podílet se na mezinárodní spolupráci je velká, ČR chce být aktivním členem mezinárodních organizací za plného využití svých možností. Druhý bod charakteristiky je zřejmě jediný, díky němuž by se ČR dala označit za malý stát, jelikož její kolegové přeci jen hrají v postkonfliktní rekonstrukci díky svým kapacitám či historicky dané schopnosti ovlivňovat světové dění větší roli. Poslední bod týkající se kvality diplomacie by se v souvislosti s bodem prvním dal taktéž označit za úspěšný. V rámci NATO se zdá, že ČR usiluje o překročení svých hranic malého státu a snaží se vystupovat jako stát střední velikosti¹⁰¹. ČR má v Afghánistánu svůj PRT, spravuje tedy samostatně jednu provincii. Toto se vymyká tvrzení, že „malé státy jsou obvykle příliš malé na to, aby si vytvořily svou specifickou oblast zodpovědnosti v rámci mise, a proto se předpokládá jejich integrace do větších jednotek...“.¹⁰² Ačkoli český PRT podléhá oblastnímu vedení USA, je tento fakt dostatečně nosný pro to, aby se ČR svým způsobem v pozitivním slova smyslu vymykala obecným možnostem zapojení malých států.

Srovnatelně malými státy, které působí v ISAF stejně jako ČR, by mohly být Slovensko, Slovinsko, Chorvatsko, Albánie, Bulharsko, Řecko, Belgie, Estonsko, Lotyšsko a Portugalsko. Z této skupiny mají pouze Belgie a Bulharsko v oblasti více osob než ČR s počtem 455¹⁰³, největší rozdíl oproti ČR činí 105 osob¹⁰⁴ v případě Belgie. Historicky a kulturně nejbližší země České republiky, Slovensko, přispívá

¹⁰⁰ JELUŠIČ, L. Cultural Challenges for Small Countries in Missions Abroad. In COOPS, C. M., TRESCH, T. S. (ed.) *Cultural Challenges in Military Operations*. Rome : NATO Defense College, 2007. (NDC Occasional Paper, No. 23). [online]. [cit. 2010-04-18]. s. 36-49. s. 39. Dostupný z WWW: <http://www.ndc.nato.int/about/quick_search.php?icode=4>.

¹⁰¹ Někteří odborníci ČR jako středně velký stát označují. Srov. WEISS, T. *Jaké vlastně jsou zahraničně-politické zájmy České republiky?* [online]. [2009-05-11] [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <http://www.natoaktual.cz/jake-vlastne-jsou-zahranicne-politicke-zajmy-ceske-republiky-pur-na-analyzy.asp?c=A090511_095911_na_analyzy_m02>.

¹⁰² JELUŠIČ, L. Cultural Challenges for Small Countries in Missions Abroad. In COOPS, C. M., TRESCH, T. S. (ed.) *Cultural Challenges in Military Operations*. Rome : NATO Defense College, 2007. (NDC Occasional Paper, No. 23). [online]. [cit. 2010-04-18]. s. 36-49. s. 41. Dostupný z WWW: <http://www.ndc.nato.int/about/quick_search.php?icode=4>.

¹⁰³ *ISAF Key Facts and Figures*. s. 3. [online]. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.

¹⁰⁴ Tamtéž.

v rámci ISAF počtem 230 osob¹⁰⁵. Oproti celé této skupině má však ČR významné postavení, protože jako jediná vede v oblasti svůj PRT. Dalšími srovnatelnými státy, které také vedou v Afghánistánu svůj PRT, jsou Nizozemsko, Litva, Maďarsko a dále Dánsko a Rumunsko, které v rámci PRT spolupracují s jinými zeměmi. Z těchto států má s počtem 1880 osob¹⁰⁶ jasně největší zastoupení Nizozemsko. Velká míra angažovanosti tohoto státu je dána tamější tradicí participace v konfliktech, navíc se jedná o zakládajícího člena NATO. Nizozemsko bylo také vedoucím státem ISAF a počtem obyvatel, velikostí HDP¹⁰⁷ i svým mezinárodním významem by se jistě mohlo zařadit mezi středně velké státy. Totéž platí v menší míře i o Dánsku, které má také vysoké HDP a v rámci ISAF přispívá 750 osobami¹⁰⁸. Z již zmiňovaných států se, co se ukazatelů velikosti státu týče, ČR nejvíce přibližuje Maďarsko. Zde by pak rozhodovala otázka velikosti významu těchto dvou srovnatelných zemí, jejíž teoretické řešení by mohlo být sporné.

Z výše uvedeného vyplývá, že angažovanost ČR coby malého státu díky vedení vlastního PRT převyšuje její velikost a přidává jí v této otázce na významu.

5.2 Česká republika – zapojení nevládních organizací

Nevládní organizace (NGOs) jsou významnými partnery při řešení ozbrojených konfliktů, velkou roli mají zejména při poválečné obnově. Vlády a mezinárodní organizace s NGOs často spolupracují, protože tyto mají na lokální úrovni lepší logistické schopnosti, jsou efektivnější a požívají více důvěry místních obyvatel. Je však otázkou, zda právě tato spolupráce neoslabuje roli NGOs jako neutrálních aktérů. Důležitou úlohou NGOs je dále informování veřejnosti o životních podmínkách v postižené zemi. Humanitární a rozvojové mezinárodní nevládní organizace (INGOs) působily v Afghánistánu již od počátku 80. let 20. století. Jejich pozornost se soustřeďovala především na problematiku běženců a uprchlíků, humanitární pomoc a zdravotní péči, a později v oblasti realizovaly rozvojové projekty. Za vlády Tálibánu

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ HDP per capita (PPP).

¹⁰⁸ *ISAF Key Facts and Figures*. [online]. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.

v zemi mohlo zůstat jen velice málo nevládních organizací a i ty byly režimem utlačovány a následně v roce 1998 vyhoštěny. K návratu nevládních organizací do země došlo po pádu Tálibánu v roce 2001. Počet NGOs, které v oblasti působí v současnosti, není přesně znám, v letech 2004 – 2006 byl odhadován na dva tisíce místních a mezinárodních NGOs.¹⁰⁹

Koordinace pomoci v rámci postkonfliktní rekonstrukce je velmi obtížná kvůli nepřehlednosti situace a velkému množství aktérů, kteří se na ní podílejí. Mezinárodní a národní nevládní organizace, mezinárodní organizace, vládní PRT, mise Trvalá svoboda a ISAF – to jsou subjekty, které mezi sebou musí, pokud chtějí být úspěšné, spolupracovat. Otázky, kterými se NGOs zabývají, už nejsou jen humanitárního charakteru, jak tomu bylo bezprostředně po afghánské válce¹¹⁰, ale stále více se zaměřují na celkovou rozvojovou pomoc. Oblastmi jejich působení jsou demilitarizace, demobilizace, rehabilitace politických vězňů, odminování, obnova vzdělávacího systému, dostupnost a kvalita zdravotní péče, infrastruktura, potravinová bezpečnost a lidská práva včetně práv žen. Výhodou zapojení NGOs do řešení konfliktů je především jejich nestrannost a specializace na konkrétní oblast lidských potřeb.

Od pádu Tálibánu v zemi působí snad nejznámější česká nezisková humanitární organizace Člověk v tísni. Zaměřuje se především na zlepšení společenské situace v zemi a tím vylepšení kvality tamějšího života. Konkrétně se jedná o stavbu škol a rozvoj základního a odborného vzdělávání, obnovu zdravotní péče a infrastruktury, místní rozvoj a obživu obyvatel, zlepšení přístupu k pitné vodě a hygienických návyků a v neposlední řadě také humanitární pomoc lidem postiženým obdobím sucha a následnou potravinovou krizí. V současnosti je afghánská mise největší zahraniční misí této organizace.¹¹¹

Další českou nevládní organizací, která v Afghánistánu distribuuje pomoc, je sdružení Berkat, podporující zapojení žen do pracovního procesu i zlepšení zraku tamějších obyvatel. VARA ČR je sesterskou organizací mezinárodní Společnosti dobrovolníků pro obnovu Afghánistánu¹¹² a kromě humanitárních a rozvojových

¹⁰⁹ WAISOVÁ, Š. *Poválečná obnova a budování míru : role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 181 s., s. 126. ISBN 978-80-210-4699-3.

¹¹⁰ Americká invaze v roce 2001.

¹¹¹ *Afghánistán*. [online]. [cit. 2010-04-28]. Dostupný na internetových stránkách humanitární organizace Člověk v tísni: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=263>>.

¹¹² Voluntary Association for Rehabilitation of Afghanistan, VARA.

projektů se zaměřuje především na informování české veřejnosti. V této zemi dále působí charitativní organizace Česká katolická charita a Adventistická charita pro pomoc a rozvoj (ADRA), která organizuje veřejné sbírky na pomoc obětem přírodních katastrof, jako jsou zemětřesení či sucho. Konkrétní projekty českých nevládních organizací, zejména Člověka v tísni a Berkat, jsou často podporovány i z vládních zdrojů.

Závěr

Afghánistán je stále geopoliticky důležitým státem, což je dáno nejen jeho strategickou polohou v oblasti střední Asie, ale také sousedními státy, které mají pro stabilitu současných mezinárodních vztahů taktéž veliký význam. V této jedné z nejhudších zemí světa probíhá konflikt, který je v různých fázích více či méně etnického, sociálního, náboženského i politického charakteru, již více než čtvrt století. Jeho kořeny však sahají hluboko do minulosti a jsou ovlivňovány mnohými determinantami afghánské společnosti, kterými jsou tradice asymetrických válek, umístění v politicky nestabilním makroregionu střední Asie, obecně zeměpisná charakteristika afghánského území a tradiční kmenové uspořádání afghánské společnosti s přetrvávajícím rozhodujícím vlivem lokálních kmenových vůdců. Velkým problémem a ohniskem napětí je taktéž mnohonárodnostní struktura Afghánistánu.

Současný konflikt v Afghánistánu byl ovlivněn vládou Tálibánu, rozhodujícím impulsem se staly teroristické útoky na Světové obchodní centrum 11. září 2001, které svým charakterem změnilo podstatu mezinárodního systému a globální terorismus se stal systémovým konfliktem. Americká administrativa na ně po neúspěšném vyjednávání odpověděla ve své podstatě úspěšnou invazivní operací Trvalá svoboda. Již v průběhu tohoto konfliktu začala postkonfliktní rekonstrukce země, která pokračuje dodnes. Fáze postkonfliktního urovnávání vztahů ve společnosti je tímto i v případě Afghánistánu nejdéle trvající fází průběhu tamějšího současného konfliktu.

Při provádění postkonfliktní rekonstrukce se klade důraz na rekonstrukci země jako celku, tzn. komplexní rekonstrukci společnosti, která by vedla k ekonomicko-sociálnímu blahobytu v zemi. Podmínkou úspěšné postkonfliktní rekonstrukce je efektivní spolupráce všech zúčastněných vnitřních i vnějších aktérů. Tito aktéři se snaží naplnit cíle čtyř základních pilířů postkonfliktní rekonstrukce, kterými jsou bezpečnost, spravedlnost a usmíření, sociální a ekonomický blahobyt a vládnutí a politická účast.

V postkonfliktní rekonstrukci Afghánistánu hraje stále důležitou roli mezinárodní společenství jako vnější aktér. Afghánská společnost je dosud závislá na zahraniční pomoci. Jedním z aktérů mezinárodního společenství je také Česká

republika, na jejíž konkrétní zapojení do postkonfliktní rekonstrukce v Afghánistánu jsem se zaměřila v případové studii této práce.

Oblast střední Asie a Blízkého východu patří konstantně k prioritním oblastem zahraniční politiky ČR. Česká republika se v Afghánistánu nejvíce angažuje v rámci operace NATO ISAF. Jako jeden z mála 28 členů Severoatlantické aliance a jejích partnerských zemí vede v konfliktní oblasti od března roku 2008 svůj provinční rekonstrukční tým v provincii Lógar blízko hlavního města Kábulu a nebezpečných pákistánských hranic. Koncept PRT je jedním z nástrojů postkonfliktní rekonstrukce a hlavním organizačním rámcem této obnovy, který se osvědčil jako účinný prostředek provádění cílů rekonstrukce země po konfliktu. Česká republika, ač stát objektivně malý, v souvislosti s vedením vlastního PRT v rámci NATO ISAF subjektivně získává v porovnání s jinými srovnatelně velkými státy do této operace také zapojenými, význam státu středně velkého. V oblasti Afghánistánu působí také některé české nevládní organizace.

Použité zdroje

Knihy a monografie

1. *Crisis management operations in fragile states : the need for a coherent approach*. Hague : Advisory Council on International Affairs, 2009. 66 s.
2. EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2006. 303 s. ISBN 80-7278-326-2
3. EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7367-540-0
4. EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2007. 352 s. ISBN 978-80-246-1317-8
5. HAD, M., KOTYK, V. a kol. *Malé státy, velcí sousedé*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1998. 236 s. ISBN 80-85864-57-6
6. HORÁK, S. *Afghánský konflikt*. Praha : Public History, 2005. 179 s. ISBN 80-86445-17-8
7. HORÁK, S. *Střední Asie mezi Východem a Západem*. Praha : Karolinum, 2005. 259 s. ISBN 80-246-0906-1
8. KOŘAN, M. *Česká zahraniční politika v roce 2007 : Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-80-86506-67-8
9. KOŘAN, M. *Česká zahraniční politika v roce 2008 : Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISBN 978-80-86506-78-4
10. KRATOCHVÍL, P., DRULÁK, P. (eds.). *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha : Portál, 2009. 367 s. ISBN 978-80-7367-469-4
11. KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Ekopress, 2007. 743 s. ISBN 978-80-86929-21-7 (váz.)
12. MAREK, J. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 403 s. ISBN 80-7106-445-9
13. McNERNEY, M. *Cimic on the edge. Afghanistan and the evolution of civil-military operations*. In ANKERSEN, Ch. (ed.) *Civil-military cooperation in post-conflict operations : emerging theory and practice*. London : Routledge, 2008. (Cass Military Studies) s. 173-198. ISBN 978-0-415-42884-2
14. *Post-Conflict Reconstruction: The Role of The World Bank*. Washington D.C. : World Bank, 1998.

15. SAVAGE, O. A. J. Yes, but is it peacebuilding? Evaluating civil-military cooperation in Afghanistan. In ANKERSEN, Ch. (ed.). *Civil-military cooperation in post-conflict operations : emerging theory and practice*. London : Routledge, 2008. (Cass Military Studies) s. 103-142. ISBN 978-0-415-42884-2
16. ŠLACHTA, M. *Ohniska napětí ve světě*. Praha : Kartografie : Nakladatelství české geografické společnosti, 2007. Afghánistán s nejistou budoucností. s. 105-115. ISBN 978-80-7011-926-6
17. WAISOVÁ, Š. *Poválečná obnova a budování míru : role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 181 s. ISBN 978-80-210-4699-3
18. WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha : Portál, 2005. 206 s. ISBN 80-7178-390-0
19. WASCHKUN, A. (ed.). *Kleinstaat-Grundsätzliche und aktuelle Probleme*. In *Politische Schriften*, Vol. 17, Vaduz 1993. KRAMER, H. *Kleinstaatentheorie und Kleinstaaten-Aussenpolitik in Europa*.

Odborné články

20. *Bezpečnostní a obranná agenda Evropské unie*. Sborník z mezinárodního symposia. Brno : Ústav strategických studií, Univerzita obrany, 2007. 166 s. ISBN 978-80-7231-273-3. Dostupný z WWW: <<http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=8486>>.
21. BORDERS, R. Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan. In *Journal of Development and Social Transformation*. November 2004, Vol. 1. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupné na internetových stránkách Moynihan institute: <<http://www.maxwell.syr.edu/moynihan/Programs/dev/Journal%20Files/pdfs/borders1.pdf>>.
22. EICHLER, J. *Afghánská výzva*. Policy Paper. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, květen 2007. 7 s. [online]. [cit. 2010-03-10]. Dostupný na internetových stránkách Ústavu mezinárodních vztahů: <<http://www.iir.cz/upload/PolicyPapers/2007/jeichler2007Afghanistan.pdf>>.
23. EICHLER, J. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby a rizika dnešního světa*. Policy Paper. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, listopad 2004. 7 s. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný na internetových stránkách Ústavu mezinárodních vztahů: <<http://www.iir.cz/upload/PolicyPapers/2004/jeichler2004.pdf>>.
24. FRANK, L. *Bezpečnostní prostředí České republiky*. Obrana a strategie. [online]. [2007-07-10] [cit. 2010-03-14]. Dostupný na internetových stránkách Obrana a strategie (Defence and Strategy): <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2003/1-2003/bezpecnostni-prostredi-ceske-republiky.html>>.

25. HAMRE, John J., SULLIVAN, Gordon R. Toward Postconflict Reconstruction. In *The Washington Quarterly*. Autumn 2002, Vol. 25, No. 4, s. 85-96. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný v databázi EBSCO: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=12&hid=109&sid=d68b3940-7423-4df0-be2e-938112dc43e8%40sessionmgr104>>. Dostupný v databázi Academic Search Complete, přístupové číslo 7288177. ISSN 0163660X. DOI: 10.1162/016366002760252554
26. JELUŠIČ, L. Cultural Challenges for Small Countries in Missions Abroad. In COOPS, C. M., TRESCH, T. S. (ed.) *Cultural Challenges in Military Operations*. Rome : NATO Defense College, 2007. (NDC Occasional Paper, No. 23). [online]. [cit. 2010-04-18]. s. 36-49. Dostupný z WWW: <http://www.ndc.nato.int/about/quick_search.php?icode=4>.
27. KATZMAN, K. *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy*. March 1, 2010. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>>.
28. KATZMAN, K. *CRS Report for Congress: Afghanistan: Post-War Governance, Security, and U.S. Policy*. September 29, 2008. [online]. [cit. 2008-11-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rl30588.pdf>>.
29. KUDLÁČEK, L. *Stav a perspektivy humanitární a rozvojové pomoci v Afghánistánu z pohledu společnosti Člověk v tísni*. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <http://www.ceses.cuni.cz/CESES-66-version1-prispevek_Kudlacek.pdf>.
30. RUBIN, Barnett R., HAMIDZADA H., STODDART, A. *Through The Fog of Peace Building: Evaluating the reconstruction of Afghanistan*. Center on International Cooperation, New York University: June 2003. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.cic.nyu.edu/archive/pdf/THROUGH%20THE%20FOG2.pdf>>.
31. WAISOVÁ, Š. Poválečná obnova Afghánistánu – proměny vztahu vlády a nevládních organizací. In *Mezinárodní vztahy*, 2008. Vol. 2, s. 62-76.
32. WEISS, T. *Jaké vlastně jsou zahraničně-politické zájmy České republiky?* [online]. [2009-05-11] [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <http://www.natoaktual.cz/jake-vlastne-jsou-zahranicne-politicke-zajmy-ceske-republiky-pur-/na_analyzy.asp?c=A090511_095911_na_analyzy_m02>.
33. ZENKEVICIUS, G. Post-Conflict Reconstruction: Rebuilding Afghanistan – Is That Postconflict Reconstruction? In *Baltic Security & Defence Review*, 2007, Vol. 9, s. 28-56. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný v databázi EBSCO: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=112&sid=d68b3940-7423-4df0-be2e-938112dc43e8%40sessionmgr104>>. Dostupný v databázi Academic Search Complete, přístupové číslo 26112424.

Internetové zdroje

34. *Bush State of the Union Address*. CNN [online]. [2002-01-29] [cit. 2010-03-02]. Dostupný na internetových stránkách CNN: <<http://transcripts.cnn.com/2002/ALLPOLITICS/01/29/bush.speech.txt/>>.
35. *CIA – The World Factbook*. [online]. [cit. 2010-03-08]. Dostupný na internetových stránkách Central Intelligence Agency: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>>.
36. HOŠEK, J., FRIDRICH, M. *První použití článku 5 Washingtonské smlouvy*. Český rozhlas. [online]. [2002-11-21] [cit. 2010-04-03]. Dostupný na internetových stránkách Českého rozhlasu: <http://www.rozhlas.cz/nato/serial/_zprava/55653>.
37. Internetové stránky Oficiálního portálu Informačního centra o NATO. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.natoaktual.cz/>>.
38. *ISAF Key Facts and Figures*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.
39. Konfliktbarometer. *Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://kosimo.de/de/konfliktbarometer/index.html>>.
40. *NATO: Začneme předávat kontrolu nad Afghánistánem, ale neutěčeme*. [online]. [2010-04-22] [cit. 2010-04-24]. Dostupný na serveru iDNES.cz: <http://zpravy.idnes.cz/nato-zacneme-predavat-kontrolu-nad-afghanistanem-ale-neuteceme-pvu-/zpr_nato.asp?c=A100422_103153_zpr_nato_inc>.
41. Oficiální internetové stránky Ministerstva obrany České republiky. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.army.cz/>>.
42. Oficiální internetové stránky Ministerstva zahraničních věcí České republiky. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/jnp/>>.
43. Oficiální internetové stránky NATO. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>>.
44. Oficiální internetové stránky neziskové organizace ADRA. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.adra.cz/adra/cz/>>.
45. Oficiální internetové stránky neziskové organizace Berkat. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.berkat.cz/sekce.php?id=1>>.
46. Oficiální internetové stránky neziskové organizace Člověk v tísni. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=263>>.
47. Oficiální internetové stránky neziskové organizace VARA ČR. [online]. [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <http://vara.czweb.org/czech_out.html>.

48. Oficiální internetové stránky operace ISAF NATO. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/>>
49. Oficiální internetové stránky Provinčního rekonstrukčního týmu České republiky, Lógar –Afghánistán. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný na stránkách Ministerstva zahraničních věcí České republiky: <<http://www.mzv.cz/prtlogar/>>.
50. *Operace „Trvalá svoboda“*. [online]. [2004-02-06] [cit. 2010-04-03]. Dostupný na stránkách Ministerstva zahraničních věcí České republiky: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html>.
51. POHLREICH, M. *Analýza bezpečnostního prostředí. Rozpad "Osy zla": svět chce mír, média a Vondra chtějí krev*. Britské listy. [online]. [2006-09-22] [cit. 2010-03-02]. Dostupný na internetových stránkách Britské listy: <<http://www.blisty.cz/2006/9/22/art30415.html>>.
52. *Polovina lidí nechce české vojáky v Afghánistánu*. [online]. [2009-08-20] [cit. 2010-04-24]. Dostupný na serveru iDNES.cz: <http://zpravy.idnes.cz/pоловина-lidi-nechce-ceske-vojaky-v-afghanistanu-ukazal-pruzkum-p8s-/domaci.asp?c=A090720_152650_domaci_bar>.
53. Portál Evropské unie. [2009-05-21] [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/index_cs.htm>
54. *Priority a projekty českého PRT v Lógaru*. [online]. [2009-05-21] [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/projekty/index.html>>.
55. *Provinční rekonstrukční tým ČR v Lógaru. Základní fakta o PRT*. [online]. [2008-03-30] [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/provincni_rekonstrukcni_tym/index.html>.
56. *Read the Bush ultimatum speech*. [online] [2001-09-21] [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://tvnz.co.nz/content/57619>>.
57. *The Failed States Index*. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings>.

Dokumenty

Svět

58. *Afghanistan Compact*. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf>.
59. *Afghanistan National Development Strategy : An Interim Strategy for Security, Governance, Economic Growth & Poverty Reduction*. Islamic Republic of Afghanistan, 2006. Vol. 1 [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <[http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/KHII-6LK3R2-unama-afg-30jan2.pdf/\\$File/unama-afg-30jan2.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/KHII-6LK3R2-unama-afg-30jan2.pdf/$File/unama-afg-30jan2.pdf)>.
60. *Afghanistan National Development Strategy, 2008-2013. A Strategy for Security, Governance, Economic Growth and Poverty Reduction*. [online]. [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.embassyofafghanistan.org/documents/Afghanistan_National_Development_Strategy_eng.pdf>.
61. Afghanistan Opium Survey 2009. *United Nations Office on Drugs and Crime*. December 2009. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_opiumsurvey2009_web.pdf>.
62. *An Agenda for Peace*. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný na stránkách OSN: <<http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>>.
63. *Bonn Agreement*. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>>.
64. Článek 5 Washingtonské smlouvy. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.
65. Rezoluce RB OSN 1368 (2001). [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>>.
66. Rezoluce RB OSN 1373 (2001). [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>>.
67. Rezoluce RB OSN č. 1378 (2001). [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/638/57/PDF/N0163857.pdf?OpenElement>>.
68. Rezoluce RB OSN 1386 (2001). [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>>.

69. Rezoluce RB OSN 1510 (2003). [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/555/55/PDF/N03555555.pdf?OpenElement>>.
70. Summary Findings of Opium Trends in Afghanistan 2005. *United Nations Office on Drugs and Crime*. September 12, 2005. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <http://www.unodc.org/pdf/afghanistan_2005/annex_opium-afghanistan-2005-09-09.pdf>.
71. *The National Security Strategy of the United States of America*. September 2002. [online]. [cit. 2010-03-02]. Dostupný z internetových stránek Ministerstva zahraničí USA: <<http://osdhistory.defense.gov/docs/nss2002.pdf>>.
72. World Drug Report 2009. *United Nations Office on Drugs and Crime*. Vienna : UNODC, 2009. ISBN: 978-92-1-148240-9. [online]. [cit. 2010-04-13]. Dostupný z WWW: <http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2009/WDR2009_eng_web.pdf>.

Česká republika

73. *Bezpečnostní strategie České republiky 2003*. Praha, 2003. 22 s. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný na internetových stránkách Ministerstva obrany: <http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf>.
74. Kolektiv autorů pod vedením Nicol Adamcové. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2006. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.czda.cz/download.php?id=55>>.
75. *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006*. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <stary.mepoforum.sk/index.php?id=112&downid=43>.
76. *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007*. [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/public/7/36/4a/18290_14945_zrp_cz.pdf>.
77. *Perspektivy účasti České republiky na stabilizaci Afghánistánu 2010 – 2012*. Informační materiál a doporučení. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2009. [online]. [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/public/df/c1/83/449626_314519_Strategie_pro_Afghanistan.pdf>.
78. Usnesení vlády České republiky ze dne 22. srpna 2007 č. 928. *Vláda České republiky*. [online]. [cit. 2010-04-18]. Dostupný z WWW: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2007&08-22>.
79. *Zpráva o zahraniční politice České republiky 1998-1999*. [online]. [2000-01-08] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf>.

80. *Zpráva o zahraniční politice České republiky za rok 2001*. [online]. [2002-05-03] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2001.html>.
81. *Zpráva o zahraniční politice České republiky za rok 2002*. [online]. [2003-06-09] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2002.html>.
82. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2003*. [online]. [2004-06-21] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2003.html>.
83. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2004*. [online]. [2005-07-01] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2004.html>.
84. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2005*. [online]. [2006-08-07] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2005.html>.
85. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2006*. [online]. [2007-07-23] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2006.html>.
86. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2007*. [online]. [2008-09-03] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2007.html>.
87. *Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2008*. [online]. [2009-09-04] [cit. 2010-03-04]. Dostupný na internetových stránkách MZV ČR: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/zprava_o_zahranicni_politice_ceske_1.html>.

Akademické práce

88. NOVOSADOVÁ, Jana. *Hodnocení české zahraniční pomoci Afghánistánu*. Brno, 2008. 49 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/156265/fss_b/>.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dynamika a stadia konfliktu.....	33
Obrázek 2: Dynamika a stadia konfliktu v Afghánistánu	34
Obrázek 3: Dosahování efektivity	41

Seznam příloh

Příloha 1: Geografická, sociální, ekonomická a politická charakteristika Afghánistánu (2009)	64
Příloha 2: Mapa – Administrativní členění Afghánistánu (2008)	65
Příloha 3: Fyzicko-geografická mapa Afghánistánu (2008)	66
Příloha 4: Mapa – Etnické skupiny v Afghánistánu (1997).....	67
Příloha 5: Mapa – Etnické skupiny v Afghánistánu s přesahem do okolních zemí	68
Příloha 6: Historická mapa Asie (1892).....	69
Příloha 7: Mapa – ISAF – PRT, regionální velení a hlavní jednotky (2010).....	70
Příloha 8: Státy podílející se na NATO ISAF a počty vyslaných osob (2010) ...	71

Přílohy

Příloha 1: Geografická, sociální, ekonomická a politická charakteristika Afghánistánu (2009)

Rozloha	652 230 km ²
Využitelná zemědělská půda	12,13 %
Přírodní zdroje	zemní plyn, uhlí, měď, chrom, mastek, síra, zinek, železná ruda, sůl, drahokamy a polodrahokamy
Obyvatelstvo	28 395 716
Věková struktura obyvatelstva	0 – 14 let: 43,6 % 15 – 64 let: 54 % 65 let a více: 2,4 %
Věkový medián	17,6 let
Kojenecká úmrtnost	153,14 ‰
Natalita	38,37 ‰
Mortalita	17,83 ‰
Fertilita	5,6
Očekávaná délka dožití	44,4 let
Sídelní struktura	24:76
Etnické skupiny	Paštuni 42 %, Tádžikové 27 %, Hazárové 9 %, Uzbekové 9 %, Aimakové 4%, Turkmeni 3 %, Balúčové 2 %, ostatní 4 %
Náboženství	sunnité 80 %, šíité 19 %, ostatní 1 %
Jazyky	afghánská perština nebo dárijšťina (oficiální jazyk) 50 %, paštó (oficiální jazyk) 35 % turkické jazyky (primárně uzbečtina a turkmenština) 11 %, 30 minoritních jazyků (primárně balúčština a pašai) 4 %
HDP (PPP)	23,35 mld USD
HDP per capita (PPP)	800 USD
Odvětvová struktura HDP	43 % – 26 % – 31 %
Míra nezaměstnanosti	35 %
Obyvatelstvo pod hranicí chudoby	36 %
Vnitřně vysídlení lidé	132 246
Míra inflace	30,5 %
Oficiální název	Islámská republika Afghánistán
Konvenční krátká forma	Afghánistán
Státní zřízení	islámská republika
Hlavní město	Kábul
Administrativní členění	34 provincií
Den nezávislosti	19. srpna 1919

Zdroj: vlastní na základě CIA – *The World Factbook*. [online]. [cit. 2010-04-05]. Dostupný na internetových stránkách Central Intelligence Agency:
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>>.

Příloha 2: Mapa – Administrativní členění Afghánistánu (2008)

Zdroj:

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/txu-oclc-309296021-afghanistan_admin_2008.jpg

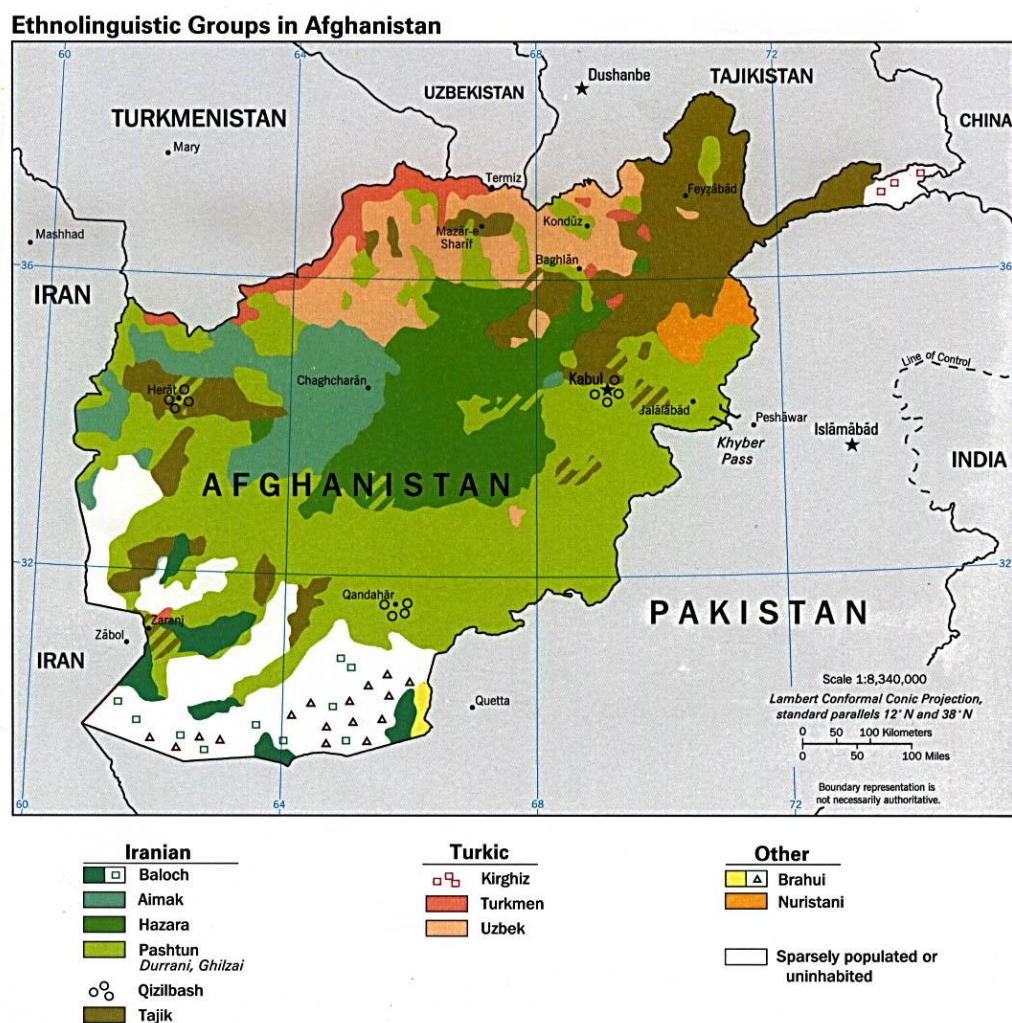
Příloha 3: Fyzicko-geografická mapa Afghánistánu (2008)

Zdroj:

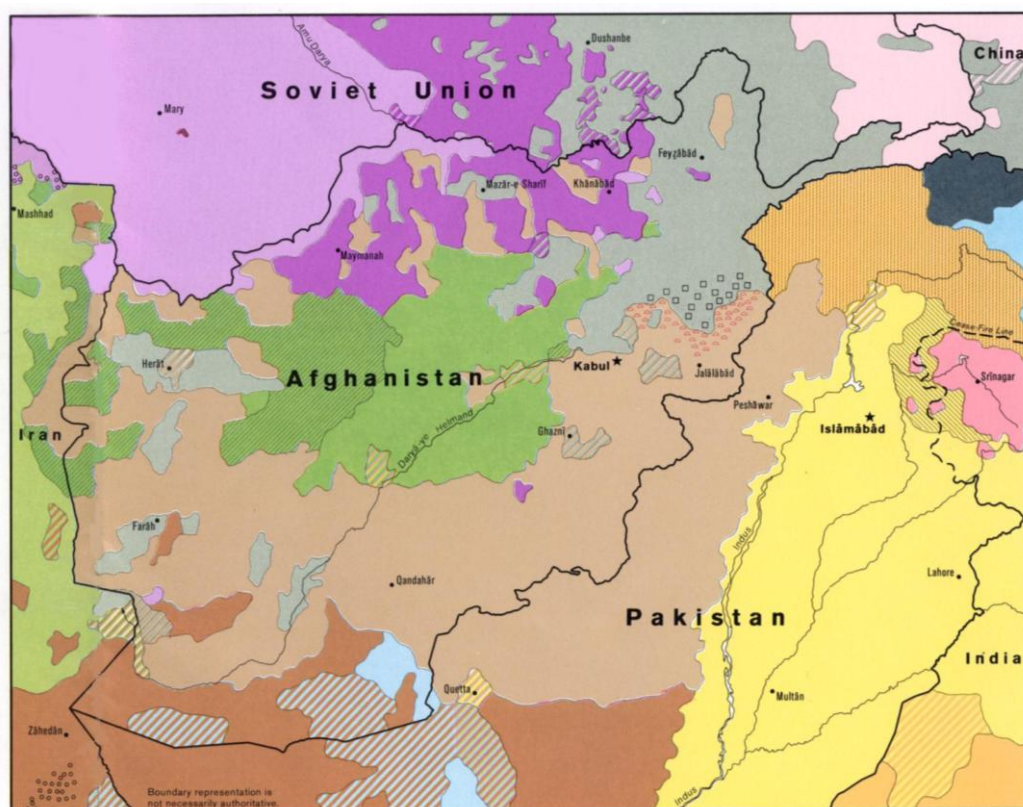
http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/txu-oclc-310605662-afghanistan_rel_2008.jpg

Příloha 4: Mapa – Etnické skupiny v Afghánistánu (1997)

Zdroj: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/afghanistan_ethnoling_97.jpg

Příloha 5: Mapa – Etnické skupiny v Afghánistánu s přesahem do okolních zemí

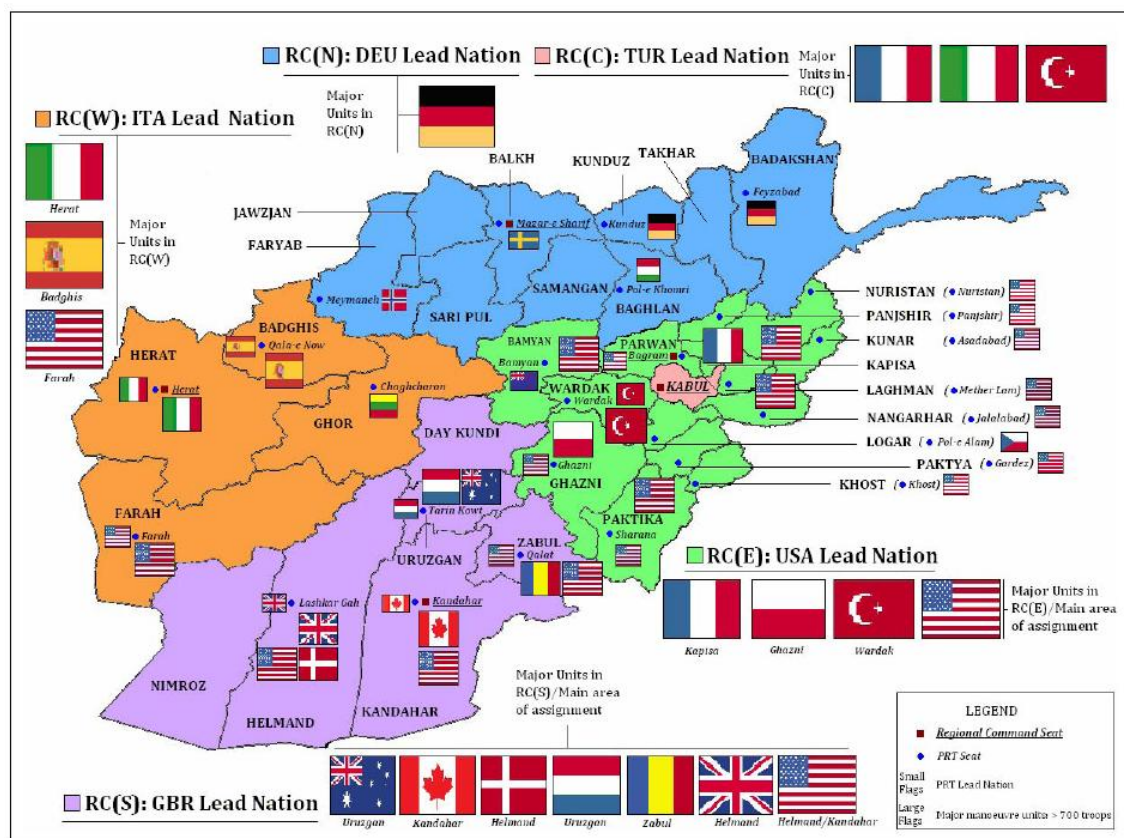
Zdroj: http://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/images/ethnolingustic_2.jpg

Příloha 6: Historická mapa Asie (1892)

Zdroj: http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/asia_1892_amer_ency_brit.jpg

Příloha 7: Mapa – ISAF – PRT, regionální velení a hlavní jednotky (2010)

Zdroj: *ISAF Key Facts and Figures*. [online]. [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>.

Příloha 8: Státy podílející se na NATO ISAF a počty vyslaných osob (2010)

členské země NATO		partnerské země NATO	
Albánie	250	Arménie	40
Belgie	560	Austrálie	1550
Bulharsko	525	Ázerbájdžán	90
Česká republika	455	Bosna a Hercegovina	10
Dánsko	750	Černá Hora	4
Estonsko	145	Finsko	95
Francie	3750	Gruzie	175
Chorvatsko	270	Irsko	7
Island	4	Jordánsko	6
Itálie	3160	Makedonie	165
Kanada	2830	Nový Zéland	220
Litva	220	Rakousko	3
Lotyšsko	170	SAE	25
Lucembursko	9	Singapur	40
Maďarsko	310	Švédsko	410
Německo	4335	Ukrajina	8
Nizozemsko	1880		
Norsko	470		
Polsko	2140		
Portugalsko	110		
Rumunsko	970		
Řecko	15		
Slovensko	230		
Slovinsko	70		
Španělsko	1075		
Turecko	1835		
USA	50590		
Velká Británie	9500		
Celkem		89 476	

Zdroj: vlastní na základě *ISAF Key Facts and Figures*. [online]. [cit. 2010-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/20100303%20Placemat.pdf>>.